

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 150 lir

Leto XXXI. Št. 67 (9069)

TRST, nedelja, 23. marca 1975

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdoba« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužjeni Evropi.

Uveljaviti slovensko obrtništvo

Na usmerjanje in oblikovanje splošnega družbeno - političnega in gospodarskega razvoja v državi in deželi čedalje bolj vplivajo sindikalne in strokovno gospodarske organizacije in kategorije, ki predstavljajo na svojem področju delujočo množico ljudi in podjetij.

Obrtniška panoga je nedvomno ena izmed zelo pomembnih komponent v tem razvojnem procesu, tako s socialnega, kot tudi z gospodarskega vidika. S svojo dinamičnostjo in prodornostjo se je obrtništvo znalo uspešno prilagoditi novim družbenim strukturam, tako na proizvodnem sektorju — kjer se je uveljavilo ne samo na domačem tržišču, ampak tudi na tujih tržiščih, kamor čedalje bolj izvažajo svoje proizvode —, kot tudi v tako pomembnih in za družbo nena- domestljivih dejavnostih. Obrtništvo predstavlja za družbo razmeroma ceneno gospodarsko dejavnost, istočasno pa nudi velike možnosti zaposlitve. Z ozirom na vse to za- služi večjo pozornost in priznanje, zlasti v sedanjih kritičnih fazah našega gospodarskega razvoja, ko beležijo druge gospodarske panoge velike za- stope.

Samo v naši deželi deluje okrog 30.000 obrtniških podjetij, ki zaposlujejo preko 70.000 ljudi. To ni majhno število, posebno če pomislimo, da bi lahko bilo to število še večje. V naši pokrajini, kljub večletni stagnaciji operira danes nekaj manj kot 5.200 obrtniških podjetij, od katerih predstavlja slovenska podjetja precejšen del, ki ga ne gre podcenjevati.

Slovenski obrtniki so danes aktivno vključeni v obrtniško dogajanje in imajo svoje predstavništvo tako v deželnem odboru kot tudi v pokrajinski komisiji za obrtništvo, to je v organih, ki bi na osnovi zakonskih določb morali odločati in soustvarjati politiko v prid obrtništva. Doseženi rezultati so že precejšnji. Danes pa je slovenskim obrtnikom dana možnost, da se še bolj uspešno vključijo — ob strani drugih naprednih sil — v akcijo za rešitev še premo- nih splošnih problemov, ki zavirajo bolj pospešeno rast obrtništva, kot so socialno za- varovanje in pokojnine, finančne pomoči, pomanjkanje delov- ne sile, davčni in fiskalni sistem itd., in tudi za rešitev številnih specifičnih problemov slovenske obrtniške skupnosti, ki predstavljajo — kot smo vi- deli — pomembno komponento v deželnem obrtništvi in v gospodarstvu naše etnične skupnosti, za katero si vsi želimo nadaljnje uveljavljanje in okrepitve.

Danes se obnavlja odbor pokrajinske komisije za obrtništvo, kjer so imeli doslej slovenski obrtniki preko svoje strokovne organizacije — Slo- venskega gospodarskega zdru- ženja, 2 izvoljena in 1 imeno- vanega člana. To število je bilo pred štiri leti precej- šen uspeh naše gospodarske ustanove, ki se že skoraj 30 let bori za čim večje uveljav- ljanje naših pravic in je pri svojem delu bila vedno delež- na razumevanja in podpore vseh pridostnih kategorij, med katerimi spada obrtništvo ne- dvomno na prvo mesto. Če hočemo, da bo njeno delova- nje še boljše in da se bo še v večji meri lahko zavzemala za pravice in interese naših gospodarstvenikov, pa je po- trebno, da se to število še po- večja ter zadobi še večjo te- zo ne samo v sklopu pokrajinske komisije za obrtništvo, ampak tudi v vseh drugih forumih, kjer se posredno ali neposre- dno kroji usoda obrtništva.

Gre skratka za to, da se slo- venski obrtniki uveljavljajo še bolj kot doslej ne le kot po- membna gospodarska kompo- nenta, pač pa tudi kot narod- nostna skupnost, ki se zaveda svojih pravic in pa življenjske važnosti gospodarskih o- snov za naš narodnostni ob- stoj.

Obrtniki ne bi smeli zamu- diti te nove priložnosti. Zato je prav, da se današnjih volit- ev udeležijo v čimvečernem šte- vilu in glasujejo kompaktno za LISTO SLOVENSKEGA GOSPODARSKEGA ZDRUŽENJA — LISTO ST. 2!

Dr. MILAN KLOBAS

POSEG SLOVENSKEGA DELEGATA BORISA ISKRE NA KONGRESU KPI

Italijanska ustava ni uresničena v tistih členih, ki ščitijo manjšine

Boris Iskra je ponovil zahtevo po odobritvi zakona o celoviti zaščiti slovenske manjšine v Italiji in poudaril interes Italije in Jugoslavije za razvoj prijateljstva in sodelovanja

(Od našega posebnega dopisnika)
RIM, 22. — Komunisti Furlanije, Julijske krajine so dali 14. kongresu KPI izvirni prispevek k oblikovanju splošne in podrobne politike demokratičnega preokreta Italije s posegom slovenskega delegata dr. Borisa Iskre, ki je govoril na popoldanskem delu zasedanja.

Iskra je svoj poseg razdelil na dveje. V prvem delu je obravnaval predvsem vprašanja italijan- ske zunanje politike in v tem okviru odnos do Jugoslavije. V drugem pa splošno vprašanje je- zikovnih, etničnih in narodnost- nih manjšin v Italiji s posebnim poudarkom na boj Slovencev.

Začet je s sklicevanjem na sta- lišče Berlinguerja o novi italijan- ski zunanji politiki, ki mora biti »neodvisna in samostojna«, kajti v sedanjih krizi je prav posebno važno sodelovanje z vsemi drža- vami in še posebej s sosedinji.

Obmejno prebivalstvo namreč še posebej čuti ugodnosti pa tudi sko- do, ki jo pozitivni ali negativen razvoj teh odnosov prinaša. V naših krajih — je dejal Iskra — je to tematika idejnih razprav, toda obenem tudi gospodarskega preple-

tanja interesov. Berlinguerjev pred- log za novo, ne protislovesno niti protiameriško Evropo, ustvarja v naših krajih možnosti širšega spo- razumevanja, kajti vsaka zaostre- tivost odnosov med sosedami nosi s seboj negativne posledice, razkol in zaskrbljenost. Odprta meja, kul- turno in gospodarsko sodelovanje pri nas pa postajajo že zgled tega, kakšna bi lahko bila Italija in tudi Evropa, ko bi premostili blokovsko logiko. To je tudi po- men Berlinguerjevega sklicevanja na interes za vlogo Jugoslavije v svetu.

Lanskoletna februarjska in marč- na polemika o mejah med Italijo in Jugoslavijo izražata protisloves- med deklaracijami o prijateljstvu in bratstvu, kar je posledica desni- čarskih pritiskov, od katerih nima

Italija nobene koristi. Zaradi tega je nesmiselno sklicevanje na juri- dične argumente v zvezi z mejami, ki so za veliko večino prebivalstva že zločin dokončne. Skrajni čas je, da vladi to tudi formalno po- trdita, kajti Italija in Jugoslavija imata resne interese v razvoju pri- jateljstva in sodelovanja.

To je torej eden izmed detona- torjev, ki ga mora nova italijanska zunanja politika že sedaj odstra- niti, upoštevajoč tudi dejstvo, da šovinizem ne zastavlja več ozrač- ja v Trstu in naši deželi. Nasprotno — je poudaril Iskra — še tisto malo svežega zraku, ki ga Trst di- ha, prihaja prav od odprte meje, srečanja narodov in kulturnih bo- gasterjev.

Ob tem interesu se lahko us- tvari enotnost demokratičnih in progresivnih sil in menimo, da mora partija tokrat z uspehom ponoviti drugim silam zahtevo po odobritvi zakona o celoviti zaščiti slovenske narodne manjšine v Italiji in vzporedno s tem načeti široko akcijo osvoboditve vsega, italijanskega in slovenskega prebivalstva. To je tudi smisel pre- dloga o enotni petici, ki ga je KPI oblikovala v Furlaniji - Ju- lijski krajini z zahtevo, naj de- žela izpolni svoje dolžnosti in o- benem dvigne svoje glas pri vladi.

Zakon za zaščito Slovencev, je dejal Iskra, naj ne štiti samo njihovega obstoja, temveč tudi njihov vsestranski razvoj, kajti dokazano je, da je manjšinska zaščita nekaj dinamičnega, ki gre vstrelje v njeno rasto in zahtevajo. Mednarodni sporazumi, je dejal, so koristni, toda nezadostni, ker so časovno kristalizirani in ne spremljajo v obliki zaščite, vse- ga razvoja in težnji, tudi revolu- cionarnega značaja, ki se izra- žajo v narodnih manjšinah.

Od tod spoznanje, da je manj- šinska zaščita predvsem vpraša- nje notranjega demokratičnega razvoja, kajti italijanska družba bo dejansko demokratična šele ta- rkrat, ko ne bo v njej elementov zatiranja. Ne zadostuje »strpnost« do manjšin, kajti potrebno jih je stimulirati, jim pomagati, ko se osveščajo. Pomagati jim je tre- ba, da se krepijo in bogatijo.

Ustava je plod osvobodilnega boja, ki se je za Slovence začel 1941, vendar ni uresničena v ti- stih členih, ki ščitijo manjšine. Vlada je odgovorna, če se usta- va ne spoštuje. Zato je dolžnost delavskega razreda, komunistov, ki se borijo za odpravo diskrimi- nacij in kakršne koli oblike za- tiranja, da se za to zavzemajo.

Ni naključje, je dejal Iskra, da sodepda ozezmje, na katerem žive manjšine (jezikovni otoki in narodne skupnosti) s področji »ne- razvitosti« in izseljevanja, od o- tokov do Juga in alpeškega loka. Manjšinski problem se lahko vzporeja z »južnim problemom«, kajti italijanski Jug je po svoji kolonizaciji in združitvi bil kulturno obubošan, saj v njem iz- ginevajo izvirne oblike kulture in omike. Manjšinski problem ni nez- naten, je poudaril Iskra, saj za- jema dva in pol milijona italijan- skih državljanov, ki bodo — do- kler se jim onemogoča narodna zavest — pasivni subjekt druž- benega dogajanja, v katerem ne morejo odločati.

Če se komunisti spoprijemajo s tem vprašanjem in sprejemajo na- se breme tega boja, je nadalje- val Iskra, je tudi zato, ker na ta način sodelujemo pri ustvarjanju »novega človeka« za socialistično družbo. To ustvarjanje novega človeka pa moramo začeti že danes, v sedanjih italijanskih druž- bi, v kateri mora človek razpo- lagati s sredstvi zavestnega spre- minjanja lastnega stanja. Med temi sredstvi je na prvem mestu jezik, ki ni samo simbol, tem- več predvsem sredstvo spoznava- nja, vez med zavestjo in stvar- nostjo.

Komunistično gibanje je vedno načelno obravnavalo nacionalno vprašanje in torej ne začena svo- jega dela praznih rok. Tudi vez med komunisti in bojem Slovencev ni nekaj novega, saj traja že več kot pol stoletja.

Zato se KPI bori za zakonsko zaščito Slovencev. K temu je Iskra dodal, da se bomo morali boriti za zakonsko zaščito tudi drugih jezikovnih skupnosti vzdolž Italije. V zaključnem delu je Iskra še enkrat poudaril, da »manjšinske- ga« okvira ni mogoče definirati enkrat za vselej, ker terje stalno poglabljanje, pozornost in politič- ni boj. To niso ločena poglavja boja delavskega razreda, temveč del splošnega demokratičnega raz-

voja za obnovitev državnih struk- tur, za demokratične svoboščine, ki jih moramo uresničiti.

Poudaril smo, tudi na naših kongresih v deželi, da mora par- tija še večjo silo nadaljevati boj za demokratične svoboščine, v katere lahko združimo v doseže- sporazum ne samo med različni- mi družbenimi sloji, od delavcev do srednjih slojev in celo delu- meščanstva, temveč tudi politič- nih sil, ki so njihov izraz, kajti vse to spada v bogatitev idejne rasti italijanske družbe.

Na koncu je Iskra, med ploska- njem množice delegatov, povab- ljencev in tujih gostov, sprego- voril v slovenscini in poslal s kon- gresa pozdrav slovenski manjšini v Italiji, ki se bori za svoje pra- vice in se zaveda, da je njena zmaga v povezavi z delavskim razredom in splošnim procesom družbenega napredka. Iskra je za- ključil poseg še z vzklikom eno- tnosti med Slovenci in Italijani.

STOJAN SPETIČ

SINDIKATI SE PRIPRAVLJAJO ZA SKORAJSNJO SPOŠNO STAVKO

V torek celodnevna stavka javnih uslužbencev in poljskih delavcev

Državna uprava in veleposestniki nočejo uveljaviti za svoje uradni- ke in delavce sporazumov, ki veljajo za ostale delavske stroke

RIM, 22. — Več kot štiri mili- jone delavcev in uradnikov bo stavkalo v torek ves dan, da po- spešijo rešitev vprašanj, ki se nanašajo na povišanje prejemkov in na zaposlitve. Ves dan bodo stavkali uslužbenci javnih usta- nov in poljski delavci. Zeleničar- ji bodo stavko začeli že v pone- deljek ob 21. uri in jo bodo za- ključili v torek, ob 21. uri, tako da v omenjenem času ne bo vozil noben potniški in tovorni vlak.

To je že druga celodnevna stav- ka javnih uslužbencev in poljskih delavcev v kratkem času, ki se bojujejo za spremembo premične lestvice, za povišanje pokojnin in za povišanje družinske dolo- ke. V torek bodo torej stavkali držav- ni in polidržavni uslužbenci, usluž-

benci krajevnih ustanov, šolniki in oskrbniki, uslužbenci pošte in telekomunikacij, bolnišniški usluž- benci in seveda železnice. Z njimi, kot smo že omenili, bodo ves dan stavkali tudi poljski de- lavci. Delavci ostalih strok (indus- trija, terciarna dejavnost itd.) pa se bodo vzdržali dela za najmanj eno uro in znak solidarosti s stav- kajočimi delavci. Med torkovo stavko bodo javni uslužbenci pri- redili v mnogih italijanskih me- stih shode, na katerih bodo sindi- kalisti govorili o najnujnejših sin- dikalnih vprašanjih.

Sindikalne organizacije so za tor- kovo stavko zagotovile prebival- stvo redno delovanje vseh nujnih storitev. V tem okviru bo zagoto- vljena tudi služba na letališčih.

Sindikalna federacija pa je že napovedala vsedrjavno enodnevno splošno stavko, ki bo zajela vse delavske stroke, najkasneje do 15. aprila. S to stavko namerava sin- dikalna federacija CGIL, CISL in UIL izraziti svoje ogorčenje zaradi zanemarjanja najvažnejših gospo- darskih in socialnih vprašanj v državi, ki v zadnjih časih niso nare- dila niti koraka naprej, čeprav je vlada sprejela nekaj ukrepov za- stavi na denarnem področju. Sindi- kati ocenjujejo predvsem za zelo resen politično - gospodarski polo- žaj, še posebno pa pomanjkanje naložb in vedno večjo brezposle- nost. Zato obsejajo početje vlate, ki noče obravnavati tedaj vprašanj s sindikalnimi organizacijami. S celodnevno torkovo stavko javnih uslužbencev in poljskih delavcev pa nameravajo sindikalne orga- nizacije še posebno pritisniti na vlado za rešitev vprašanj, ki so strogo v njeni pristojnosti tudi gle- de razvoja kmetijstva.

V prihodnjem tednu so na vr- sti še drugi sindikalni boji. Med njimi so napovedana pogajanja, ki se bodo začela v ponedeljek, med sindikati in zvezo hotelirjev ter vsedrjavno zvezo lastnikov javnih lokalov za obnovitev delovne po- godbe. Sindikati trgovske stroke in gostinstva zahtevajo združitve dveh delovnih pogodb, tako da bo vseh 700.000 delavcev v trgovini in go- stinstvu imelo eno samo enotno delovno pogodbo. V ponedeljek pa bodo ponovno stavkali uslužbenci zavarovalnic, ker se že več časa potegujejo za obnovitev delovne pogodbe.

Predsednik francoske vlade v Sovjetski zvezi

MOSKVA, 22. — Francoski pred- sednik vlade Jacques Chirac je že nekaj dni na uradnem obisku v Sovjetski zvezi. Sedaj je na po- tovanju po Sibiriji in bo obiskal predvsem kraje, ki naj bi v bližini prihodnosti postali največja indu- strijska središča v Sovjetski zve- zi. To ni le slučajno, saj se tudi Francozi zanimajo za dobavo Sov- jetski zvezi industrijskih naprav. S tem potovanjem se bo dejansko zaključil njegov uradni obisk in se bo kmalu vrnil v Pariz. Po- ročajo, da so bili njegovi politič- ni in gospodarski pogovori s so- vjetskimi državniki izredno uspeš- ni in da proučujejo sedaj možnost za uresničitev 400 načrtov o ko- operaciji za skupno vrednost 20 milijard frankov.

RIM, 22. — V Uradnem listu je danes objavljen vlađni odlok od 18. marca, ki podaljšuje kon- vencijo med državo in ustanovo RAI-TV za radiotelevizijsko služ- bo in ki bo trajala do vstopa v veljavo zakona o reformi RAI-TV.

še Egipt je takoj od začetka od- ločno odbil. Fahmi je še dejal, da so Kissingerjevi napori naseli na peščine, ker je Egipt odbil iz- raelško zahtevo, da proglasi pre- nehanje vojnih sovražnosti z Iz- raelom v zameno za umik izrael- skih čet iz krajev in petrolejskih vrelcev na Sinaju. Fahmi je še dodal: »Metoda kratkih korakov, ki so za zastopale ZDA je tako prišla do svojega konca sprčo propada Kissingerjevega poslans- tva, kar so zagrešili Izraelci.«

Egiptovski zunanji minister je potem dejal, da obstaja sedaj samo ena možnost, da se rešuje to vprašanje. Treba je v nepo- sredni bodočnosti sklicati ženev- sko konferenco. Nato je nadalje- val: »Egipt se bo posvetoval z arabskimi državami ter z organi- zacijo za osvoboditev Palestine (PLO) ter v najkrajšem času zahteval od vseh pokroviteljev ženevske konference (ZDA in SZ), da se ta konferenca skliče takoj.«

Fahmi je obtožil Izrael, da se ta ni hotel lojalno pogajati ter da je zato kriv za neuspeh pri pogajanjih. Že takoj od začetka — je dejal egiptovski minister — jo postalo jasno, da je Izrael sku-

šal vriniti v debato točke, ki ni- so povezane z nekim dogovorom o umiku, se pravi z vojaških spo- rozumom, temveč z dokončno po- litično rešitvijo spora. Fahmi je dejal, da je Egipt vedno zavračal tako rešitev in da jo bo zavračal tudi v bodočnosti. To vprašanje zadeva tako kot zahtevajo Izra- elci, obvezo egiptovske vlade, da bi se odpovedala že vnaprej vsa- kršnemu sodelovanju pri mora- bitnih ponovnih spopadih med a- rabskim svetom in Izraelom.

Fahmi je še dejal: »Konec voj- nega stanja bo lahko doseči po- polnoma šele takrat, ko bo prišlo do končne in celovite rešitve vpra- šanj, ki zadevajo popoln umik Izraelcev iz arabskih ozemelj ter po ustanovitvi palestinske države. Šele tedaj bo mogoče sprejeti izravelške zahteve o prenehanju so- vražnosti. Egiptovski zunanji mi- nister je nadalje izjavil, da je njegova država odbila tudi vse druge izravelške predloge, ki naj bi na ta ali na drug način pri- peljali do dejanskega priznanja pomiritve med Izraelom in Egiptom, čeprav kaj takega Izraelci niso izrecno zahtevali.

V svoji izjavi je Fahmi dejal, da je Egipt vedno zastopal sta- lišče, tudi pismo, da ne bi av- tomatično nastopil, če bi Izrael napadel Sirijo.

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 22. — Predsednika Jugoslavije in Finske sta danes v vili Gorica pri Bugojnu, ka- mor je finski predsednik Kekkonen prispel kmalu po 11. uri iz Sarajeva, pričela razgovore, ka- terih so se udeležili med drugim podpredsednik predsedstva SFRJ Petar Stambolić, predsednik pred- sedstva Bosne in Hercegovine Ra- to Dugonjić in predsednik Zveze komunistov Bosne in Hercegovine Branko Mikulić. Predsednika sta v prijateljskem ozračju opravila izprpno izmenjavo misli o polo- žaju v Evropi, pripravah za sklepanje konferenco o evropski varnosti in sodelovanju in ostalih mednarodnih vprašanjih.

Po dopoldanskih razgovorih je Tito priredil v čast svojega go- sta kosilo, med katerim sta pred- sednika izmenjala zdravici, v ka- terih sta poudarila tradicionalno dobre odnose med obema država- ma in ugotovila enakost, oziroma veliko podobnost pogledov o ak- tualnih vprašanjih.

Predsednika sta s sodelavci po- polne nadaljevala razgovore o aktualnih mednarodnih vpraša- njih, o vprašanjih s področja dvostranskih odnosov, posebno o možnosti nadaljnje razširitve go- spodarskega in drugega sodelo- vanja.

B. B.

Bijedić zaključil obisk v ZDA

NEW YORK, 22. — Glavni taj- nik svetovne organizacije Kur- t Waldheim in predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić sta sinoči v razgovorih v sedežu svetovne organizacije ugotovila, da so velike razlike v razvitosti med bogatimi državami in država- mi v razvoju eno največjih žarišč nestabilnosti na svetu in da je tre- ba probleme rešiti z razgovori, a ne s konfrontacijo. Kurt Wald- heim je v vprašanju nerazvitosti govoril zelo zaskrbljeno in kri- tično.

Predsednik ZIS je v razgovoru obrazložil, kako Jugoslavija glede na svetovna dogajanja in vlogo neuvrščenih držav, kot pomembne- ga dejavnika v mednarodnih od- nosih. Pri tem je poudaril, da so neuvrščene države pobudniki med- narodnega sodelovanja in istočas- no tudi pobudniki ohranitve neod- visnosti in suverenosti razvoju vsake države. Neuvrščene države je treba sprejeti kot enakopravne partnerje v razgovorih o svetov- nih vprašanjih.

Predsednik jugoslovanske vlade je včeraj obiskal tudi mestni svet v New Yorku, kjer mu je župan mesta Abraham Beame v znak spoštovanja izročil »ključ New Yorka«, zvečer pa se je v klubu jugoslovanskih gospodarskih predstavnikov udeležil večerje v svo- jo čast. Bijedić je v razgo- voru z zastopniki jugoslovanskih podjetij v New Yorku izrekil pri- znanje jugoslovanskim predstavi- nikom v ZDA za povečanje blago- vne izmenjave med Jugoslavi- jo in ZDA.

Nesrečna mati joče pred truplom sina, žrtve bratomorne vojne, ki jo ob podpori ZDA nadaljuje salgonki režim

ENOTNO STALIŠČE POKRAJINSKEGA ODBORA PSI

Socialisti odločno in enotno za pravico do rabe slovenščine

Jutri bo pokrajinski svet razpravljal in sklepal o resolucijah, ki se nanašajo na rabo slovenščine

Jutri bo pokrajinski svet razpravljal o raznih resolucijah, ki so na dnevnem redu še iz proračunske debate, ki se je zaključila lanskega decembra. Med temi resolucijami je vsekakor najvažnejša tista, ki se nanaša na rabo slovenskega jezika v pokrajinskem svetu, kateri se je kasneje pridružil še predlog sklepa o spremembi člena 12 pokrajinskega pravilnika, ki govori o rabi jezika za pokrajinske svetovale slovenske narodnosti.

PSI o kraških rezervatih in kraški gorski skupnosti

V petek je pokrajinski vodstvo PSI okrog 3. ure zjutraj soglasno odobrilo resolucijo, v kateri je pomembno sprejelo odločitev stališče glede pravice slovenske narodnosti k skupnosti, da rabi svoj materin jezik in glede stališča socialistične stranke v izvoljenih predstavstvih. Za to novo resolucijo so se soglasno izrekli vse struje. Kot smo že poročali, je pokrajinski odbor PSI o tem vprašanju razpravljal pred dvema tednoma in takrat v bistvu sprejel stališče, da je treba počakati na rimsko odločitev in se je torej podredil stališču KD. V petek je prišlo na zahtevo struje »Rit-scossa« do ponovne debate, ki se je končala s soglasnim stališčem, ki prav gotovo bo prišlo do izraza med jutrišnjo sejo pokrajinskega sveta. Istočasno je pokrajinski vodstvo PSI zahtevalo odločnejši nastop v Rimu za razpravo o socialističnem zakonskem predlogu o globalni zaščiti Slovencev.

Jutri bosta na dnevnem redu seje pokrajinskega sveta v bistvu dve resoluciji: prva, ki se nanaša na načelno stališče glede rabe jezika (dosedaj je tako resolucijo že vložila komunistična skupina, možno so še druge) in druga, ki govori o členu 12 pravilnika in torej o neposrednem izjavljanju tega načela. Možne so različne kombinacije stališč, saj se je s sklepom vodstva PSI izpremenilo razmerje sil, vendar je verjetna demokratska prevlada, ker KD vztraja, da mora o zadevi dokončno odločiti Rim.

V torek stavka na slovenskih šolah

Tržaška in goriška sekcija Delnega sindikata slovenske šole sta razpravljali pretekli četrtek o vabilu prosvetnega ministrstva, naj bi sindikat v torek, 25. t.m. poslal na razgovor svojo delegacijo. Soglasno je bilo sprejeto vabilo ministrstva in sestavljen posebna delegacija, v kateri bodo zastopani goriški in tržaški delni sindikati; za novo dana posebna stavka združena z demonstracijo v Rimu za sredo, 26. t.m. pa je bila odložena za nedoločen čas.

Sindikati pa odobrava in se pridružuje splošni stavki, ki so jo zaradi draginske doklade oklicale za torek, 25. marca vsedržavne sindikalne konfederacije (CGIL, CISL in UIL).

OB PASIVNOSTI POLICIJE

Fašisti nemoteno razsajali pred šolami in sredi mesta

Vrsta protestov demokratičnih organov

Točno teden dni po surovem napadu na dijake liceja »Petarcar«, pri katerem sta bila dva dijaka ranjena, je postalo naše mesto pozorišče hudega fašističnega razsajanja. Še enkrat moramo zabeležiti popolno pasivnost policije, da so škvaldisti lahko povsem nemoteno posvali, napadali, pretepali in vzklikali fašizmu. Mirovska mladinska organizacija »Fronte della Gioventù« je namreč včeraj napovedala nekakšno stavko dijakov, ki naj bi solidarnizirali z njenim tajnikom Grilzem, ki sedi v zaporu zaradi napada pred licejem »Petarcar«. Stavki se je odzvalo samo nekaj deset mladih fašistov, katerim pa so se pridružili tudi iz drugih mest. Kakih 30 fašistov s čeladami in črnimi rutami pred obrazom je po vsem nemoteno razsajalo pred šolami in po mestnih ulicah: napadli so dijake šol »Carli«, »Nordio« in »Gallie«, ki so seveda redno stopali k pouku. Tri dijake so pretepli v ul. Battisti, končno so stopili še k liceju »Petarcar« in vdrli v šolo »Da Vinci«, kjer so tudi enega dijakov ranili.

Pri vsem tem policije ni bilo na spregled. Zaradi te nedopustne pasivnosti, ki objektivno podpira naraščajoče napetosti v našem mestu, so poslali protestne telegrame prefektu Enotni odbor proti fašizmu in zatiranju in šolski sindikat CGIL in CISL, medtem ko sta posl. Škerk in sen. Sema že vložila ostri vprašanja na notranje ministrstvo. Občinski svetovaleci KPI so vložili podobno vprašanje na župana. Zelo ostri protestni izjavi sta izdali tudi mladinski gibanji KPI in PSI.

Ubaldu Vrabcu podelili nagrado Vstajenje 1974

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo prof. Martin Jevnikar, časnikar Franc Jeza, ravnatelj dr. Anton Kacin in prof. Zora Tavčar Rebul, se je sestala dne 20. marca 1975 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1974 tržaškemu skladatelju Ubaldu Vrabcu.

Komisija je utemeljila takole svojo

Zato vabi učno in neučno ošebje na slovenskih šolah vseh vrst in stopenj, naj dokaže svojo sindikalno zavest in se udeleži splošne stavke, saj gre za povisek draginske doklade, ki jo potrebujejo vse naše družine.

PSI o kraških rezervatih in kraški gorski skupnosti

Tržaška federacija PSI je v zvezi z vprašanjem delnega zakona o zaščiti Krasa na podlagi vsedržavnega zakona »Belci« izjavila, da je sicer potrebno zaščititi kraško okolje in to preden ga bodo razne spekulacije popolnoma skvarile. Vendar vprašanje zaščite Krasa za deva v prvi vrsti slovensko narod.

RAZGOVOR Z MINISTROM MARTINELLIJEM

Poseg De Carlija na ministrstvu za razvoj pristaniških dejavnosti

Deželni podpredsednik poudaril zahtevo po okrepitevi železniških infrastruktur

Problemi razvoja pristaniških dejavnosti ter s tem v zvezi okrepitve železniških infrastruktur so bili glavni predmet razgovorov med deželnim podpredsednikom in odbornikom za načrtovanje in proračun De Carlilijem ter ministrom za prevoze sen. Martinellijem. Na srečanju z ministrom, na katerem so bili prisotni tudi glavni ravnatelji Državnih železnih inž. Mayer ter razni funkcionarji ministrstva, je deželni podpredsednik najprej podčrtal tesno sodelovanje, ki se razvija med našo državo in vodstvom državnih železnih, nakar je orisal vrsto problemov, ki zadevajo v prvi vrsti tarifne olajšave za blagovni promet, ki gre skozi tržaško pristanišče. De Carlilij je izrazil željo, da bi pri tem ne prišlo do nadaljnjih omejitev, ki bi znatno oškodovale tržaško in splošno deželno gospodarstvo. Obenem je De Carlilij opozoril na vrsto pomankljivosti tehničnega značaja, ki sibirjo pristaniški promet ter ob tem izrazil zahtevo po takojšnjih ukrepih.

V zvezi s perspektivo skorajšnjega odprtja Sueskega prekopu, je deželni podpredsednik dejal, da je za Trst potrebna korenita okrepitev pristanišča in njegovih naprav. Ministra Martinellija je zaprosil, naj posreduje na ministrstvu za javna dela, da bi pospešili ter dokončali gradnjo železniškega predora v Trstu ter druga dela, ki jih predvideva poseben zakon za Trst iz leta 1958 in na katere naše mesto čaka že osemnajst let.

Na koncu se je De Carlilij dotaknil tudi vprašanja mednarodnih železnih

noštno skupnost in vsak zakon o zaščiti narave ne sme nasprotovati materialnim in moralnim zahtevam te skupnosti.

Zato je po mnenju PSI potrebno, da se predhodno sestanejo s kraško gorsko skupnostjo, zato da bodo načelne izjave o demokratičnem sodelovanju res nekaj pomenile. Treba je torej, da se pred odobritvijo zakona o kraških rezervatih ustoliči kraška gorska skupnost in da se z njo posvetujejo odgovorne sile in organi.

● Solško skrbništvo sporoča, da je v dodatku Uradnega lista št. 61 z dne 5. marca letos bil objavljen razpis za mesto uslužbenca v osrednjih in pokrajinskih uradih ministrstva za šolstvo.

RAZGOVOR Z MINISTROM MARTINELLIJEM

Poseg De Carlija na ministrstvu za razvoj pristaniških dejavnosti

Deželni podpredsednik poudaril zahtevo po okrepitevi železniških infrastruktur

Problemi razvoja pristaniških dejavnosti ter s tem v zvezi okrepitve železniških infrastruktur so bili glavni predmet razgovorov med deželnim podpredsednikom in odbornikom za načrtovanje in proračun De Carlilijem ter ministrom za prevoze sen. Martinellijem. Na srečanju z ministrom, na katerem so bili prisotni tudi glavni ravnatelji Državnih železnih inž. Mayer ter razni funkcionarji ministrstva, je deželni podpredsednik najprej podčrtal tesno sodelovanje, ki se razvija med našo državo in vodstvom državnih železnih, nakar je orisal vrsto problemov, ki zadevajo v prvi vrsti tarifne olajšave za blagovni promet, ki gre skozi tržaško pristanišče. De Carlilij je izrazil željo, da bi pri tem ne prišlo do nadaljnjih omejitev, ki bi znatno oškodovale tržaško in splošno deželno gospodarstvo. Obenem je De Carlilij opozoril na vrsto pomankljivosti tehničnega značaja, ki sibirjo pristaniški promet ter ob tem izrazil zahtevo po takojšnjih ukrepih.

Ganljivo slovo od Darija Starca

Številna, večstoglavna množica s Kontovela ter iz drugih bližnjih in bolj oddaljenih krajev se je včeraj poslovala od Darija Starca, ki ga je na Jožefovo neusmiljena usoda kruto iztrgala iz kroga najdražjih ter vseh, ki so ga poznali in cenili. Dolgemu sprejedu iz hiše žalosti ne vaško pokopališču ni bilo ne konca ne kraja. Ganjena množica ter številno cvetje in vence, ki so jih mlademu Dariju v spomin po kolonih sorodniki, prijatelji in znanci ter razne krajevne organizacije izpričujejo, kako je bil Darij priljubljen daleč naokrog in kako je nova tragedija, ki se je spet zgrnila nad Starčovo hišo na Kontovelu, potem ko je pred osmimi leti podobna pretresljiva nesreča iztrgala mlajšega brata Edvina, odjeknila med ljudstvom.

Na vaštem pokopališču je krsto, ki so jo nosili kontovelski fantje, pričakala z belim cvetjem množica otrok, ki se je tudi hotela pokloniti Darijevemu spominu. V slovo sta Dariju zapela kontovelski cerkveni pevski zbor ter moški zbor »Vasilij Mirk«. Ko so nato Darija položili v hladni objem zemlje in se je v mrzlo tiho odtrgal glas žalostink »Glejte kako umira pravici in v »Vigred«, se je orosilo oko tudi najtrdnnejšim. Vsi so še globlje začutili, da bo ostala za Darijem v vaštem življenju velika praznina. Naj mu bo lahka domača zemlja.

DRUGE VESTI NA DESETI STRANI

Tržaška folklorna skupina »Stu ledi« Moški pevski zbor »Tabor« z Opčin Ob sodelovanju boljunskih tamburašev Pod pokroviteljstvom SPZ

vabita na ponovitev večera ljudskih pesmi in plesov

U CELEM TRSTE LUČKE NI...

V Kulturnem domu danes 23.3. ob 17.30

Prodaja vstopnic eno uro pred predstavo.

Včeraj - danes

Flumiani, 69-letni Marcello Colomban, 83-letna Gisella Petronio por. Panusca, 81-letna Renata Labate.

OKLICI: Uradnik Piero Felice Cipriani in uradnica Marina Manfreda, pristanišči Giuseppe Zancola in uradnica Virginia Ferraro, elektrotehnik Silvano Casalone in prodajalka Sonia Rupprik, trgovce Salvatore de Martino in gospodinja Felicidad Garcia Soladana, pristanišči Salvatore Galliani in frizerka Anna Luisa Steiner, varilec Alberto Paese in prodajalka Flaviana Cociani, uradnik Paolo Pichiani in prodajalka Fiorella Sorli, obrtnik Antonio Greco in gospodinja Vasiljka Bandalović, industrijski izvedenec Emilio Zadinich in gospodinja Venera Leone, zdravnik Gino Gorzi in študentka Angela Baldi, sofer Claudio Longo in uradnica Marina Lechiasa, geolog Silvano dr. Sinigoi in socialna asistentka Ondina Zergol, učitelj Angelo Priolo in univerzitetni študentk Maria Angela Caenazzo, odvetnik Mario Giordano in uradnica Gianna Tumino, samoečene Nevo Bidussi in uradnica Nadia Cattelan, uradnik Fabiano de Val in uradnica Teresa Raimondi, mehanik Giorgio

Razstave

V galeriji »La Lanterna« v ul. sv. Nikolaja 6, so odprli razstavo del furianskega slikarja Arriga Pozza. Razstava bo trajala do 11. aprila.

V galeriji Corsia Stadion v ul. Battisti 14, je odprl svojo osebno razstavo Girolamo Di Cara. Razstava slikarskega umetnika bo trajala do 4. aprila.

V Tržaški knjižarni v ul. sv. Frančiška 20 se uspešno nadaljuje razstava Hlavatyjevih akvarelov, ki prikazujejo naš Kras sredi zime in jeseni. Številnim ljubiteljem umetnosti, ki te dni obiskujejo knjižarno in razstavo, je umetnik dal na ogled še celo mapo svojih akvarelov.

V tržaški občinski galeriji na Trgu Unità razstavlja svoja dela tržaški slikar Anton Mihelič, ki bo v občinskem razstavišču razstavljal do 28. t.m. Mihelič je tudi za to razstavo pripravil kraške motive.

Izleti

Prosvetno društvo škamperle priredi v nedeljo, 27. aprila, enodnevni izlet v Kumrovec in na Stubiško polje. Vpisovanje na sedežu društva na stadionu »L. maj« od danes, 23. t.m. do četrтка, 27. t.m., od 19.30 do 20.30.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE - Trst Kulturni dom GOSTOVANJE MLADINSKEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

V torek, 25. t.m., ob 15.30

A. LINDGREN

PIKA NOGAVIČKA

(mladinska igra)

Mali oglasi

ISCE SE ZENSKA, pripravljena negovati novorojenčka 3 mesece v Milanu. Nudeni dobri pogoji. Telefonirati na številko 223-109 od 19. do 21. ure.

ISCHEM HISICO ali tudi teren v okolici mesta. Tel. 754428.

PODKOVACA ISCEMO. Telefonirati: 36936 — 36707 v uradnih urah.

OBRABLJENE zlate predmete vseh vrst odkupujemo po najugodnejši kotaciji. Za gram računamo do 3.000 lir, v odvisnosti od vrste. DARWIL, Trst, Trg sv. Antona 4, prvo nadstropje.

SLOVENSKO AMATERSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V četrtek, 3. aprila 1975, ob 20.30 v dvorani p.d. »Ivan Cankar«, Ulica Montecchi 6/IV, nadst.

premiera

Dario Fo

MARKOLFA

(La Marcolfa)

Farsa s prologom (prvič v slovenščini)

VAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE V TRSTU

išče

TAJNICO

sodelavko v komercialnem uradu z znanjem slovenščine, angleščine, stenodaktilografije, iniciativno ter sposobno za avtonomno delo; priklupne zunanosti in sposobno za poslovne stike.

Plača primerna sposobnostim in privlačne perspektive za bodočnost.

Podrobnejši opis poslati na poštni predal št. 454 TS.

MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO

otroške in samske sobe
tovarne pohištva
iz Krmina

PRINČIČ

v prodaji v TRGOVINI POHIŠTVA

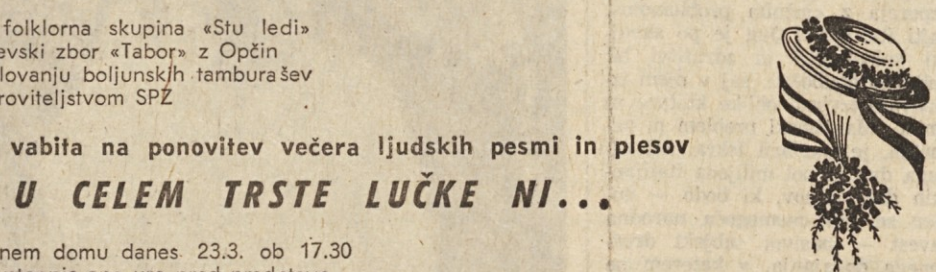
KOZMAN

v UL. CASTALDI 3 — Tel. 762966
(zraven Trga Garibaldi)

ZASTOPNIKI ZA:

pohištvo v kmečkem stilu MEBLO
komponibilne kuhinje CUMINI
vhode znane tvrdke SBRILLI

MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO MEBLO

vabita na ponovitev večera ljudskih pesmi in plesov

U CELEM TRSTE LUČKE NI...

V Kulturnem domu danes 23.3. ob 17.30

Prodaja vstopnic eno uro pred predstavo.

Včeraj - danes

Flumiani, 69-letni Marcello Colomban, 83-letna Gisella Petronio por. Panusca, 81-letna Renata Labate.

OKLICI: Uradnik Piero Felice Cipriani in uradnica Marina Manfreda, pristanišči Giuseppe Zancola in uradnica Virginia Ferraro, elektrotehnik Silvano Casalone in prodajalka Sonia Rupprik, trgovce Salvatore de Martino in gospodinja Felicidad Garcia Soladana, pristanišči Salvatore Galliani in frizerka Anna Luisa Steiner, varilec Alberto Paese in prodajalka Flaviana Cociani, uradnik Paolo Pichiani in prodajalka Fiorella Sorli, obrtnik Antonio Greco in gospodinja Vasiljka Bandalović, industrijski izvedenec Emilio Zadinich in gospodinja Venera Leone, zdravnik Gino Gorzi in študentka Angela Baldi, sofer Claudio Longo in uradnica Marina Lechiasa, geolog Silvano dr. Sinigoi in socialna asistentka Ondina Zergol, učitelj Angelo Priolo in univerzitetni študentk Maria Angela Caenazzo, odvetnik Mario Giordano in uradnica Gianna Tumino, samoečene Nevo Bidussi in uradnica Nadia Cattelan, uradnik Fabiano de Val in uradnica Teresa Raimondi, mehanik Giorgio

OBLEKE ZA OBHAJLO ZA DEKLICE ANNI VERDI TRG OSPEDALE 2 - Tel. 793568

OTERJA	60	61	20	25	18
BARI	35	50	51	79	82
CAGLIARI	5	13	54	27	16
FIRENCE	35	77	50	48	6
GENOVA	17	60	83	37	64
MILAN	15	61	80	30	39
NEAPOLJ	43	31	14	23	55
PALERMO	36	89	14	38	48
RIM	36	75	43	6	47
TURIN	35	45	85	53	61
BENETKE	35	45	85	53	61

ENALOTTO
X X 1 X 1 1 X X X X 2 2
Dobitki: 12 točk 9.710.000 lir, 11 točk 201.100 lir, 10 točk 20.600 lir.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN (od 13. do 16. ure)
Rossetti - Emili, Ul. Combi 19; Al Samaritano, Trg Ospedale 8; Tamaro, Neri, Ul. Dante 7.

NOCNA SLUŽBA LEKARN
Godina - Patuna, Campo S. Giacomo 1; Grigolon, Alla Minerva, Trg V. Giotti 1; Ai Due Mori, Trg Unità 4.

LEKARNE V OKOLICI
Boljunec (tel. 223-124), Bazovica (tel. 226-165), Opčine (tel. 211-001), Prosek (tel. 225-141), Božje polje - Zgonik (tel. 225-596), Nabrežina (tel. 200-121), Sesljan (tel. 209-197), Zavije (tel. 213-137), Milje (tel. 271-124).

Zveza partizanov Lonjer

Prosvetno društvo Lonjer - Katinara

Mladinski odsek PD Lonjer - Katinara

Športno društvo Adria - Lonjer

VABIJO

na spominsko svečanost ob proslavi 30-letnice osvoboditve in uboja štirih partizanov v Lonjeru ter na počastitev »spomina« vseh padlih v NOB iz Lonjerja, ki bo danes, 23. marca, ob 15. uri pred spomenikom padlim v Lonjeru s sodelovanjem recitatorjev domačega prosvetnega društva in nastopom TRŽASKEGA PARTIZANSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Govorila bosta: inž. Miloš Kodrić in Eugenio Laurenti

Ves ostali najavljeni program odpade zaradi žalovanja ob smrti Sergija Pečarja

Gledališča

SAG

Slovensko amatersko gledališče v Trstu gostuje z igro za pouk Bertolta Brechta »Izjema in pravilo« v torek, 25. marca, ob 19.30 v KOPRU, v sredo, 26. marca, ob 20. uri na SKOFIJAH, v četrtek, 27. marca, ob 20. uri v PIRANU in v petek, 28. marca, ob 20. uri v IZOLII.

ROSSETTI

Danes ob 16. in 20.30 ponovitev Dreyerjevega dela »Ježus« v priredbi Stalnega gledališča iz Turina. Predstave si bodo sledile do 31. marca. Prodaja vstopnic pri Osrednji blagajni (tel. 36-372 — 38-547).

VERDI

Danes ob 16. uri ponovitev Smareglieve opere »La Falena«. Režija Filippo Crivelli, dirigent G. Gavazzeni; orkester in zbor gledališča Verdi. V odmorih si občinstvo lahko ogleda razstavo o Smareglievih delih v občinskem gledališkem muzeju »C. Schmidl«. Zadnja predstava »La Falena« bo na sporedu prihodnje srede ob 20. uri.

Jutri, 24. marca, ob 20.30 bo v gledališču Verdi nastopila španska sopranistka M. Caballé z recitalom italijanskih in španskih del. Na klavir ji bo spremljala N. Walker.

AVDITORIO

Danes ob 16.00: Ponovitev VI. revije Teatro oggi. Nastop Drama italijano di Fiume s predstavo »Il soldato Tanaka« Kaiserja, režija Francesco Macedonio. Za to predstavo velja I. in VIII. odrezek Teatro oggi. Zadnji dan.

Kino

La Cappella Underground Danes zjutri ob 21.00 Cristina Kubisch: Koncert za flavto. Ariston 15.00 »Sweet Movie« (Dolce film). Barvni film. Prepovedano mladini pod 18. letom. Režiser Dušan Makavejev.

Gratiacelo 14.00 »Perché si uccide un magistrato«, režija Damiano Damiani, igrata Franco Nero in Francoise Fabian, Barvni film.

Excelsior matineja 10.00—11.30 »Arriva Speedy Gonzales«.

Excelsior 14.30 »Ransom, stato di emergenza per un rapimento«. Sean Connery. Barvni film.

Nazionale 14.30 »Cappuccetto rosso«. Barvni film.

Fenice matineja 10.00—11.30 »El Zorro«.

Fenice 14.30—22.00 »L'inferno di cristallo«. Barvni film, v katerem igrajo Steve McQueen, Paul Newman in William Holden.

Eden 14.30—22.00 »A mezzanotte va la ronda del piacere«. Barvni film. Igrajo C. Cardinale, V. Gassman, M. Vitti in G. Giannini.

Ritz 14.30 »Zorro«, igrata Alain Delon in Ottavia Piccolo. Barvni film.

Aurora 15.30 »Gruppo di famiglia in un interno«. Barvni film. Igra B. Lancaster. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Capitol 15.30 »Assassino sull'Orient-express«. Barvni film.

Cristallo 15.30 »Travolti da un insolito destino nell'azzurro mare di agosto«. G. Giannini in M. Melato. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Impero 15.30 »Paolo il freddo«, Franco Franchi. Barvni film.

Filodrammatico 15.00 »Il mostro è in tavola... barone Frankenstein«. Barvni film. Igrata Joe Dallesandro in Dalia Di Lazzaro. Režiser Carlo Pont. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Moderno 14.30 »Porgi l'altra guancia«. Barvni film, v katerem igra Terence Hill in Bud Spencer.

Ideale 15.00 »Le armate rosse alla liberazione dell'Europa«. M. Ulijanov in V. Šuškin. Barvni film.

Vittorio Veneto 14.30 »Rugantino«. Adriano Celentano in Claudia Mori. Barvni film.

Abbazia 14.30 »Il grande duello«. Barvni vestem. Igra Lee Van Cleef.

Astra 15.00 »Attenti a quei due... chiamate «Londra». T. Curtis in R. Moore.

Radio 16.00 »Anno 2670, ultimo atto«. Mignon 14.30 »Le lunghe navi«. Film v barvah.

Razna obvestila

Planinski dom Mangart vabi svoje člane na občni

PROF. IVAN GAMS: «KRAS»

Zelo poučna knjiga, ki spada v vsako našo kraško domačijo

Ko bodo naši Kraševci to edinstveno knjigo prebrali, bodo ugotovili, kako malo so doslej vedeli o svoji kraški zemlji in o Krasu sploh - V Tržaški knjigarni jo lahko kupite za manj kot osem tisoč lir v platno vezano (360 strani)

Pred nekaj tedni je izšla pri Slovenski matici knjiga, ki spada na knjižno polico sleherne naše kraške domačije. Njen naslov je enostavno «KRAS», spisal pa jo je prof. Ivan Gams, ki predava zemljepis na ljubljanski univerzi in ki je o Krasu objavil doslej v zadnjih dvajsetih letih skoraj petdeset razprav in člankov, in sicer ne samo v slovensčini, temveč tudi v nemščini, francosčini in angleščini. Avtor te imenitne knjige spada torej med najbolj znamenite krasologe na svetu. Že ta podatek zadostuje, da spada namreč ta Gamsova knjiga prav zares na knjižno polico sleherne naše kraške hiše in tudi vsakega našega človeka, katerega predniki so bili Kraševci.

Da pa je globoko resnična tudi druga trditve iz naslova, da bodo namreč bralci knjige šele potem, ko jo bodo do konca natančno prebrali, prav zares morali ugotoviti, kako pomankljivo je bilo njihovo znanje o tem našem domačem Krasu in o krasu sploh. Hkrati si bodo lahko tudi očitali, da je pravzaprav vsega obsejnega vredno to, tako pomankljivo znanje in poznavanje svoje lastne zemlje, ki je tako zanimiva in lepa, da so jo proučevali mnogi znameniti - poleg domačih tudi slavnj učenci in o njej pisali obširne razprave, mnogi pa tudi po tej naši kraški zemlji hlepli... kar v resnici delajo še danes.

V potrdilo gornjih stavkov naj le na kratko povemo, česa se bodo bralci iz knjige učenega slovenskega zemljepisca naučili.

V prvem poglavju bodo zvedeli, kako je nastalo pokrajinsko ime KRAS in zakaj je postalo mednarodni strokovni termin. Kako je prišlo od «kamna» do besede «kras». Kako Evropa spoznava čudne pojave na slovenskem kraškem ozemlju itd.

Nato bo bralec zvedel, da je Kras pravzaprav del vode: kakšna je vodoprepustnost kraških kamenin, dalje, kaj je «normalna kraška hidrografska conalnost», kakšna je «abecedna» kraške hidrologije, kaj je korozija in kakšen je njen vpliv, kaj je «lehnjak» itd.

V tretjem poglavju, ki je morda še najbolj sugestivno, pa vsebuje knjiga vse najbolj zanimive podatke o naših kraških jamah in brezni, zato naj navedemo samo nekatere naslove tega poglavja:

Brezno je jama in brezno ni jama. — Jame kot bivališča. — Jame kot kulturni objekti in umetniški hrami. — Jame - tabori. — Jame kot zavetišča, pribežališča in skrivališča. — Jame kot vir rednega bogastva, pitne vode in ledu. — Vraževerstvo, pripovedke in bajke o podzemlju. — Pričetki raziskovanja jam po svetu in pri nas. — Jame - zakladnice spoznanj. — Kapniki, od pojmovanja, da so okamenela bitja, do naziranja, da so priče okamenelih tisočletij. — Jamska klima.

Ni manj zanimivo pa ni tudi naslednje poglavje, ki govori o človeku na slovenskem Krasu — od kraške pustnje po vse do današnjih «gmejne» na Krasu. Ni za Kraševca, ki ne bo s posebnim zadovoljenjem in zadovoljstvombral o tem, kako so Kraševci spremenili in še vedno spreminjajo polgoli Krasa, v pokritega in kako razmišljajo, kako bi v še večji meri pospeševali tisto (za Tržačane) važno dejavnost, ki jo še sedaj imenujemo «kraški turizem», v tem poglavju je bo bralec seznanil tudi s posebnostmi varstva okolja o Krasu, kar je prav v teh letih in mesecih tako zelo aktualno spričo razprav o najnovejšem predlogu delavcev vlade za delčni zakon o načrtovanju sedmih kraških rezervatih.

In katerega Kraševca ne bodo zanimali tisti deli knjige KRAS, ki govorijo o «rojstvu in smrti krasa» ali pa «stičišču krasa in nekrasa» in pri tem zvedel, kaj se pravzaprav dogaja ob pojavih, ki jih vsak dan gledamo v bližini in daljini okoli tržaškega mesta. V tem poglavju pa je govora še o kraškem polju, ki je na dnu velike kotanje, in uvali, ki je brez polja.

Kar petnajst strani je prof. Gams posvetil stoletnemu prepiru o nastanku vrtca.

Znano je, da marsikateri naš bralec v resnici ne ve točno niti, kaj je «dolina» in kaj je «vrtača». O vsem tem ga bo poučila Gamsova knjiga in lahko bo razločil o ba pojma svojemu italijanskemu prijatelju ali sosedu ali sorodniku, povsem upravičeno prepričan, da bo njegova razlaga znanstveno popolnoma točna.

Zadnji poglavji pa govorita o posebej o kraških pojavih v Sloveniji in izven Slovenije. Bralec bo pri tem lahko spoznal, kako zelo se motijo tisti — med njimi tudi ta, ki, ki mislijo, da o Krasu že vse vedo samo zato, ker se po njem enkrat mesečno sprehodijo — češ da drugod krasa ni. Zato objavljamo iz Gamsove knjige tudi zemljevid, ki kaže, da je pod krasom več kot ena petina naše matične domovine Jugoslavije... Avtor KRASA je posebej opisal notranji kras, dalje kras visoke Dolenjske in kras niz-

ke Dolenjske in Bele krajine, pa visokogorski kras, ostale kraške predele. Ste vedeli, da imamo poleg našega matičnega Krasa še toliko drugih vrst krasa na Slovenskem?

V opisih kraških pojavov izven tega našega slovenskega ozemlja pa se bo bralec poučil o Dinar-skem krasu in še posebej o nižinskem in oziroma «otočnem» dinarskem krasu, o izrabah na njem ter o turizmu, ki je tam ponekod že bolj razvit kot pri nas in bi

se v tistih nekoč zapuščenih balkanskih krajih danes mi «mitel-evropejci» lahko marsikaj koristnega naučili...

Za nameček naj navedemo še nekaj zanimivih odstavkov tega poglavja o kraških pojavih izven Slovenije:

Ostali kras v Jugoslaviji Kras v sosednjih državah Kras v ostali Evropi Pregled krasa po podnebnih pasovih.

Na koncu svetujemo bralcu, naj

knjigo kupi zase ali za svojega dijaka, ki mora biti poučen o tem kje živi... V Tržaški knjigarni jo prodajajo za manj kot osem tisoč lir, kar pač ni mnogo za v platno vezanih 360 strani s številnimi fotografijami in risbami.

Končno se nam zdi umestna še pripomba, da ne bi smelo biti v deželi šolske knjižnice brez te temeljite knjige o našem in ostalem Krasu.

p. g.

K NJEGOVI ZADNJI ZBIRKI «NOVA PESMARICA»

Hudomušno izzivanje razkuštrane goriškega pesnika Aceta Mermolja

S svojo preprosto strukturo kar izstopa iz sodobnega slovenskega pesništva - Lepa oprema Klavdija Palčiča

Ace Mermolja

Ob zbirci novih pesniških besedil, ki jih je Ace Mermolja napisal v zadnjih stihir letih in jih razporedil v NOVI PESMARICI, ni težko napovedati, da bodo doživela uspeh med ljudmi. Mnogi jih bodo odklanjali, ali imeli ob njih bodo pomisleke, spet drugim pa bodo njegovi razkuštrani verzji všeč in prijetno branje. Mermolja pesništvo izkazuje v narmoe v mnogocem problematič-nu, na vsak način pa izizvalna, saj s svojo preprosto strukturo kar izstopa iz sodobnega sloven-skega pesništva.

Največja novost Mermoljevega pisanja, ki ji nahajamo začetke že v Pesniškem listu izpred stih-rih let je polulicni, estradni ton: v njem ni prostora za abstraktne eksistencialne stiske, tragične o-sebne razklanosti ali za himnično uglasene pesmi o breztežnih ide-ah. Acetov svet tudi ni sestavl-jen iz rafiniranih detajlov ali iz kozmičnih vizij. Predmet njego-vega opazovanja je vsakdanjost, ki jo izživlja skozi nedosledno iz-peljane domislisce, s prešernim humorjem in nasmejanjo ironijo pretkana drobna spoznanja o o-

samljenosti, o smrti, o smislu u-stvarjanja, o etični dimenziji in družbeni zavesti ljudi. Rezultat teh dveh sestavin so lahkotne, den vtis in obremenjujejo doje-manje sicer zaokroženih in lah-pomankljivi pesniški obliki, ki pa je premišljeno pomankljiva in neizdelana.

In v čem je izizvalnost, proble-matičnost njegovega pesniškega poizkusa? — Po eni strani Ace Mermolja gradi svoj pesniški svet iz elementov slovenske lirike prejšnjega stoletja, celo njenega goriškega dela, iz poetik Staniča in Gregorčiča n.p.r. v pesmih Mo-litev proti toči in Karkoli in jni po-ve: seveda dosega s tem komič-ne učinke, ki rušijo sakraliziran odnos do «klasikov», obenem pa rušijo tudi togi in šolski, naivni pristop do poezije, ki je v po-prečnem bralcu še zelo običajen. Po drugi strani pa so posebno pesmi iz zadnjega razdelka NO-VE PESMARICE naperjene proti formalističnim pesniškim projek-tom slovenskega reizma in struk-turalizma, čeprav uporablja Mer-molja tudi marsikatero pridobitev sodobne pesniške avantgarde na Slovenskem, na primer pogovorni ali celo žargonski govor. Kljub navidezni igrivosti so namreč njegove pesmi dosledno «vsebin-ske» — večkrat nazorsko in idej-no celo programske, vsekakor pa angažirane. Ta angažiranost pa ni, vsaj v veliki večini primerov, linearna, naravnost naperjena ost, ampak se navadno skriva v an-titetičnih trditvah, ki razkrivajo bedo, duhovno revščino ljudi na robu življenja in teh je, zgleda po pesnikovem mnenju, vse več: to so nekakšne trgovske pomočni-ce Mice, šoferji, težaki, bankirji, profesorji v pokoji, prostitutke in še kak pesnik vmes. — V to smer kaže, da bo Ace Mermolja še razvil svojo pozornost, saj je postavil najbolj angažirane pesmi na konec zbirke, ker kaže, da so časovno novejše in zadnja-faza v njegovem pesniškem iskanju.

V tej zbirki v njegovih do-

sedanjih pesniških prizadevanjih sicer še opazimo stilo neizčišče-nost, besede iz različnih jezikov-nih plasti včasih razbijajo skla-den vtis in obremenjujejo doje-manje sicer zaokroženih in lah-pomankljivi pesniški obliki, ki pa je premišljeno pomankljiva in neizdelana.

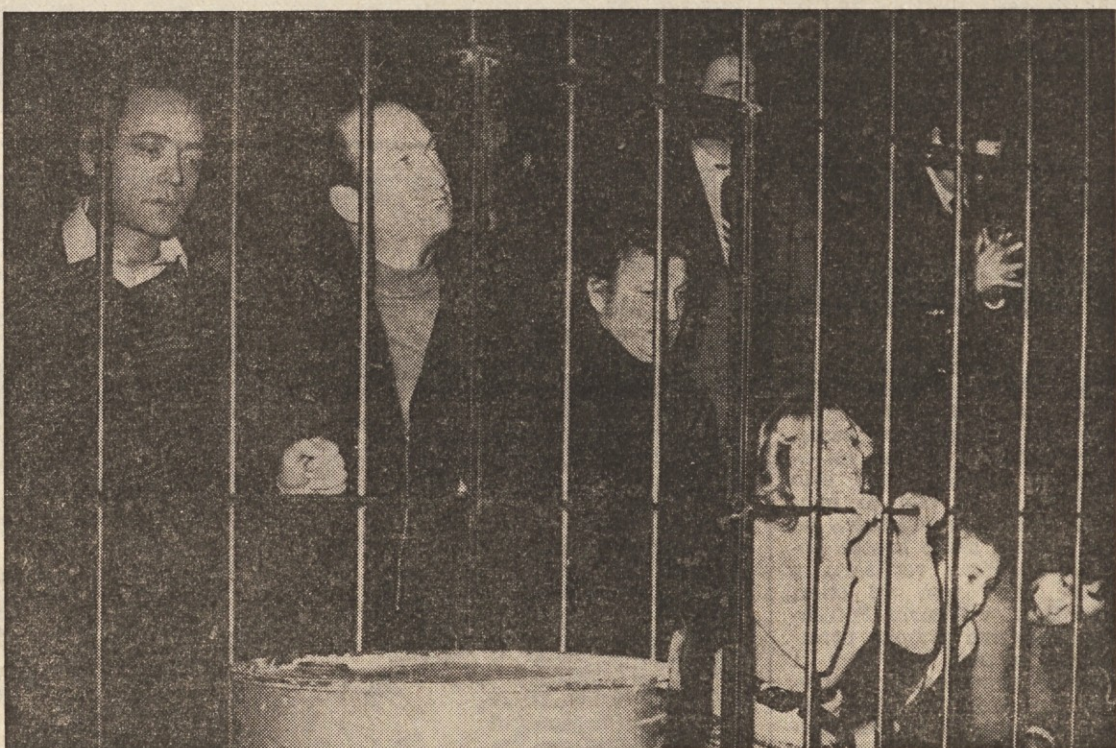
Zbirka NOVA PESMARICA, ki je izšla kot druga izdaja v zbir-ki Leposlovje pri Založništvo tr-žaškega tiska v Trstu, je primer-no in z okusom opremljena. Klav-dij Palčič je iz nje oblikoval pri-jeten grafični predmet, ki se ne z-ajeda v pesniško strukturo tek-stov, ne ilustrira in dopolnjuje ampak le opozarja in priteguje pozornost gledalca knjižnih polic in bralca. Vsekakor primeren in vsebinsko najustrežnejši pristop k oblikovanju zunanje in notranje podobe pesniške knjige.

Marko Kravos

Livio Bogatec na italijanski televiziji

Italijanska radio-televizija je prejšnji teden predvajala dramo Pompea Bettinija in Ettorea Albini-ja «I vincitori». Delo, ki je bilo na-pisano leta 1896, nam prikazuje življenje revnih Milančanov, ki so bili potisnjeni ob rob mesta. Odvija se med vojno za zedinjeno Italijo. Prvič je bilo uprizorjeno leta 1903, pred 19 leti ga je upri-zorila tudi Piccolo teatro di Milano in je doživelo zelo velik uspeh. Prav zaradi tega se je italijanska televizija odločila, da predstavo prikaže širšemu italijanskemu ob-činstvu.

Režiser Raffaele Meloni je de-lo, ki je bilo napisano že v pre-jšnjem stoletju in je za današnje razmere že zastarelo, hotel pri-kazati v zgodovinski luči, kot ne-kak dokument, iz katerega je raz-vidno, kako je v tistem času pote-kalo vsakdanje življenje prepro-stekega človeka, ki se izgubi v vr-tincu političnih dogajanj in spietk

Stalno slovensko gledališče pripravlja istočasno dve novi deli: na Malem odru Stanka Majcna enode-janko iz let prve svetovne vojne v Srbiji z naslovom «Apokalipsa» (na sliki prizor z vaj) v režiji M. Uršiča, na velikem odru pa komedijo Haennequina - Duvala «Anatolov dvojnik» (delovni naslov) v režiji Adrijana Rustje

REVIJA «PRIMORSKA POJE» JE V POLNEM TEKU

Nastop sedmih zborov v Postojni v polni dvorani Kulturnega doma

Moški zbor iz Štandreža je v zadnjem trenutku odpovedal nastop - Nihajoča izvajalska raven, vendar opazen napredek

Druga revija «Primorska poje» je bila 14. t.m. v Postojni v obnovljeni dvorani Kulturnega doma, ki so ga poslušalci napol-nili do zadnjega sedeha. Nastop-ilo je sedem pevskih zborov na-mesto osem, ker je moški zbor iz Štandreža v zadnjem trenutku odpovedal. Poslušali smo mla-dinski mešani zbor iz Mirna, vo-kalno skupino «Prijatelji» iz Do-brova, moški zbor «Razpotje» iz Cola, moški zbor «Zarja» iz Bilj, moški zbor «Simon Gregorčič» iz Kopra, moški zbor «Ciril Silič» iz Vrtojbe in mešani zbor «Svo-boda» iz Izole.

Če je zbor iz Mirna še v Do-brovi, dva tedna prej, vzbudi vtis, da od lani ni napredova-pjal niti po ubranosti samega petja niti po interpretacijah, je pa v Postojni pokazal le nekol-ko več solidnosti. To potrjuje do-mnevno, da bi se zbor le ugenil pevsko bolj disciplinirati, v bol-ši in enotni izgovorjavi ter iz-boljšani intonaciji doseči lepši zvok, če bi posvetil s svojim pe-vovodjem več rednega dela zla-sti dihalnim vajam. Pevci in pe-vke imajo lepe glasove, ki se bo-

do pravilno razvili edinole v-zvtrajnim sistematičnim delom in seveda z rednim obiskovanjem pevskih vaj. Da se da na ta na-čin doseči uspeh, so pevci poka-zali z malim korakom v prav kratkem času nekaj dni. Seveda bo potem tudi pevovodji lažje posvetiti več osredotočenosti na prednašanje pesmi. Vsekakor se bo treba še bolj strniti v delo s pevovodjem Antonom Klenci-čem, ki ima že itak težko nalogo pri izanečevanju neenako razvi-tih glasov. Prepričan sem, da bo nadaljnje glasovno dozorevan-je in vztrajno delo obrodilo sadove in da bomo zbor na prihodnji reviji poslušali v znatno boljšem zvoku in ubranosti. Peli so v pri-redbah Slavka Miheličiča «Poub-č s'm star šele osemnast let» in Mirka Fileja «Venite rože» ter «Budnico» Marjana Kozine.

Vokalna skupina «Prijatelji» iz Dobrova, ki jo vodi Janez Sliv-nik, ima dovolj lepe glasove in čeprav prvič nastopa na reviji, saj deluje nepopolno leto, že kar ubrano zavzemi. Tudi v izgovor-javi so se pevci potrudili. Kot skoraj vse začete pevke skupi-ne, ki nimajo dovolj izkušenj, ima tudi ta težave pri intonir-nju oziroma poprijemanju intonacije in pri še ne vselej dose-ženi preciznosti vstopanja in od-stopanja bodisi na začetku pes-mi, bodosi pri fraziranju. Kar se tiče intonativne plasti, je ta bila ob nastopu v Dobrovi dne 1. t.m. manj labilna kakor v Po-stojni, kjer je nekaj akordov za-zvenelo nejasno opredeljen. O-pozoril bi na nedopustnost vdi-havanja sredi besede in odseva-lu pretiran fortissimo ter pre-dolgo zadržano korono, do česar je prišlo pri koroki «n'mau čez izaro». Prvo glasove razprši v brezbarvno posameznikov, drugo pa prekine tok melodije in zgubi zvezo s celoto. Z ozirom na lep glasovni material in do sedaj le dosežene določene uspehe, una skupina možnosti za svoj razvo-j, če se bo posvetila nadaljnjemu pevskemu tehničnemu izpopolnjeva-nju ter sledila muzikalno inter-pretacijski logiki. Poleg že o-menjene so fantje zapeli še v Maroltovi priredbi «Pastirsko» n Jerebovo «Pelin rož».

Moški zbor iz Cola vodi Franc Koren, ki je zbor pripravil so-lidno, kar smo zaznali lahko v precej dobri izgovorjavi, v iz-boljšanem voku in pevski disci-plini. Pomankljivosti «o bile pri plezajočem začetku prve pes-mi (R. Simoniti: Planike), pri po-sameznikih drugih basov, ki ne zadevajo intervalov s popolno zanesljivostjo; v obh basovskih skupinah bo treba nekaj še od-priti glasov zlitosti s celoto, kar bo privedlo še h kompaktnješi

ubranosti. Pripomnil bi tudi, da solistom ni potrebno forsirano petje, ki vodi k nižanju ali vi-sanju, ki se je primerilo v Ven-turinjevi «Bazoviški», poleg tega zbledi lepota glasu in ne deluje povsem prepričljivo. Poleg om-njenih je zbor zapel še «Pastir-sko» v Maroltovi priredbi.

Moški zbor iz Bilj, ki ga vodi David Mozetič, je izvajal «Sav-sko» Gustava Ivapca, «O kresu» Petra Jereba teh «Bolen mi leži» v priredbi Rada Simonitija. Ta je bila tudi sorazmerno najbolj-še izvedena, in pri njej so izsto-panja posameznikov bila znatno manjša kakor pri ostalih dveh pesmih. Tudi temu zboru bi pri-poročal več intonativnosti v zade-vanju drugih basov in sploh več dela v zvezi problema glasovne zlitosti; zlasti je to važno, če pridejo v zbor novi pevci. Od-sevetoval bi tudi kratka dinami-ka nihanja in ostre prehode od p do f; v zaporednem ponav-ljanju slabijo sproščeni tok pes-mi. Zeleti je, da bi si zbor za-stavil bolj sistematično delo in priprave, da bi dosegel uspehe, ki smo jih poznali in ki ob na-daljnem prizadevanju gotovo ne bi izostali.

Moški zbor «Simon Gregorčič» iz Kopra, ki ga vodi Ivan Tav-čar, je najbolj nazorno izvajal pesem «Križ» Rada Simonitija. Bila je bolj prečiščena kar za-veda ritmično preciznost in enot-nost dejstevovanja, pa tudi intonacija in zvočnost sta bili bolj-ši kakor v Černem na prvi reviji. Pri Devoti priredbi koroki «Po-čam u Rute» je bil zbor napram solisti, ki ga pri prvi kitici sploh ni bilo slišati, preglesen in s so-listom vred glasovno zastrit, in-terpretacijsko manj izrazit. Pri Gallusovi «Praeparate corda ve-str» so takoj na začetku občut-no padli prvi tenorji in povzro-čili negotovost v ostalih glasov-ih, ki se niso mogli razviti v samostojno oblikovanje linij. Da bo zbor v nadaljnjem delu lah-ko dosegel boljše uspehe, je po-kazala zavzetost, ko je v nekaj dneh lahko občutno izpopolnil to-ko pevsko kakor interpretacijsko plat Simonitijevega «Križa».

Osnovna težava moškega zbora «Ciril Silič» iz Vrtojbe je v tem, da se je zmanjšala sposobnost kontroliranja petja. Iz sonorne-ga tona preide v odprte, posa-mično izstopajoče glasove, čim prestopi mejo mf in zgubi na plemenitosti, ki si jo je pridobil v prejšnjih letih z velikim tru-dom. Logična posledica tega so šibkosti v pogledu intonativne čistote, homogenosti in glasovnih skupinah in enotnosti v delova-nju. Mislim, da bo zbor moral s svojim pevovodjem Francem Župančičem posvetiti v prvi vr-

MNENJA

Predolga suknja učenosti

V odgovor na članek S. V. ob-javljenem 12. t.m. o predstavi igre «Zares čuden par» na odru Ama-terškega odra Prosek - Kontovel, smo prejeli pismo uredništvu, ki ga objavljamo v daljšem izveščku z željo, da bi prispevali k potrebnim pojasnitvam.

«Prečitati smo visoka in globoka razmišljanja o amaterskem odru, ki je muno drugačen od amaterske-ga gledališča. Kam bi s to pre-dolgo suknjo učenosti, ki ji dela-nja sledijo daleč, daleč zadaj! «Repertoarni veter» nam je pri-nesel letos komedijo Neila Simo-na «Zares čuden par». Komedije ni predlagal naš režiser Naše a-matersko, dilematsko hotenje je skromno, ker si ne nadevamo ni-kakega perja profesionalizma in ker je naš namen gojiti našo be-sedo vsaj toliko, da lepo, glasno in razločno zveneti z našega že sra-motno skromnega odra. To ose pa naj dokazuje, da smo na Prosek-u in Kontovelu, še Slovenci. Naše skromno kulturno življenje je pač odraz naše vsakdanje stearnosti in zmogljivosti.

Za razčlenbo tako enostavnega hotenja sedanje naše komedije, smo bili sami dovolj učeni in tudi po izobrazbi dovolj ravni ponoya-nim samozavestnim strokovnjakom. Scene pripravljamo našemu nepri-mernemu odru dokaj primerno in po izdatkih skromno, ker nimamo v ta namen prispevkov. Dolgoletne amaterske izkušnje pa nas učijo, da naši ljudje prihajajo na naše prireditve poslušati našo besedo in jim scenski rafinirani spet samo-zvanih familijarnih scenaristov, ja-ko malo ali nič pomenijo. Vsa od-kritja o odskih kvalitetah, o kul-turni uporabi prostega časa, so neodgovorne fraze.

Če smo pri občinstvu vzbudili ve-liko smeha ter celo navdušen sprejem, naj se S. V. obrne na-nam ravnost na naše «mezzojeno» ob-činstvo, ki bi moralo sedeti s kisti-mi in dolgimi obrabi v še dokaj razdeanih dvoranici in tudi malo-številno naj bi bilo. To ni naš problem.

Nočemo biti nikakršni brantelji našega režiserja, ki je Stane Raz-tresen, da ga vsaj mi imenujemo, ker so nadaljnje misli S. V. nje-mu posvečene. S strani preizku-šenim gledališčim igralcem Stone-tom Raztresenom kot režiserjem smo zelo zadovoljni. Še vse, kar nam je dal, je bilo dobro in če bi mogli slediti vsaj polovično bi se brez strahu premenovali v Ama-terško gledališče. Zato nam je le, da smo ob toliko potrebnih vaj, ker nam ga «ukajajo» na vse strani.

Naše misli so jasne in pogledi na naše delo in težave prav raz-trešeno in strahnem pomankljivi ča-sa nas in režiserja. To morda res ni opravilo, je le hudo žalostno stanje našega dneva. Pomoči si zato želimo, toda ne pridajarski in vzvišene, temveč stvarne.

Res je, da gostujemo po vsem Tržaškem, da hodimo na Koro-ško in v Slovenijo in vemo kakšna je naša raven. Kakšna je naša kakovost, ker nam vse to vsočas sprejema v omejenem prostoru. Tudi smo si zelo na lasnem za-kaj in kako. Boli pa nas, da smo po svoji dejavnosti in našem pro-gramu tako edini ali skoraj edini, in da še tisti, ki naj bi kar dejansko naredili iznabujajo čas za vzviše-ne pogovore in besedčenja ko je toliko vasi brez amaterskih odrov.

Zavezujejo se javno, da homo-že naprej spopadnemo ali v ovi-lu našo materino besedo in našo za-vest. Da bo naša dela še naprej našim ljudem katipol v našo naj-višjo narodno ustanovo — v naše gledališče.

Odbor Amaterskega odra Prosek - Kontovel

Ivan Silič

V POČASTITEV PISATELJEVEGA SPOMINA

Prežihovi «Samorastniki» z Repnikovimi ilustracijami

V počastitev spomina pisatelja Prežihovega Vornaca je Mladinska knjiga ob potindvajsetletnici njegove smrti izdala razkošno o-premljeno knjigo s Prežihovimi novelami, znanimi pod naslovom SAMORASTNIKI. Odveč bi bilo govoriti o značaju in pomenu teh Prežihovih novel in zbirke, ki

je izšla že v več oblikah in ob raznih prilikah. Novela kot so Boj na požiralniku, Ljubene na odoru, Jirs in Bavh, Vodnjak in druge sodijo danes že med klasična dela slovenskega slovstva in so poznane vsem prijateljem doma-če literature, deloma iz filmskih upodobitev tudi najširši slovenski javnosti.

Sedanja krasotna izdaja knjige, velikega formata, vezana v belo umetno usnje, je opremljena z ilustracijami našega znanega sil-karja-naivca Antona Repnika. Re-produkcije v tej knjigi so barvne, vzete pa so iz Repnikovega ciklusa Samorastniki, v katerem je sil-ker skušal z enako sugestivno močjo kot pisatelj v sliki upo-dobiti koroške ljudi, ki jih prika-zuje Prežihov Vornac. O teh Rep-nikovih podobah iz Samorastnikov je napisal krajšo spremlno besedo Marjan Tršar in poudaril v njej prvobitnost slikarjeve izrazne u-metniške moči ob primerjavi z umetniško izpopovednostjo pisatelja.

Tako je knjiga Prežihovih novel dobila ob tej posebni izdaji svo-jevrstno likovno opremo. Skoda le, da zalozba ni poskrbela tudi za spremlno besedo, ki bi govorila o pisateljevih umetninah, če je že poskrbela za spremlno besedo o slikarskih upodobitvah Prežihovih novel. Končno gre le za knjigo z literarnimi teksti Prežihovega Vornaca, ki jih nekaj Repnikovih re-produkcij le dopolnjuje, in ne za knjigo ilustracij.

Samo Sancin

Sl. Ru.

ČUITE, TOVARIŠI, KAJ NAM KRVAVE ZASTAVE POJO...

Spoštovati preteklost pomeni delati za danes

Kmalu bo leto dni, ko je v hladno svetoivansko noč votlo odjeknil pok fašistične bombe in stresel do temeljev poslopje slovenske osnovne in nižje srednje šole ter slovenskega učiteljskega. Zrtve ni bilo in tudi materialna škoda ni bila nepopravljiva, toda kot kamen, ki ob padcu v vodo razširja na gladini koncentrične valove, tako so iz epicentra bombne eksplozije razširjajoči se valovi do temeljev zburkali srce in zavest tržaške demokracije, javnosti in še s posebnim učinkom slovenske narodnostne skupnosti.

Trideset let je bila vodna gladina tržaškega javnega življenja sicer stalno razburkana. Na njej so se prebogostokrat spopadali interesi teh ali onih političnih, družbenih ter gospodarskih sil, toda pokanje oroja so od zdavnaj preglašili in zgornji v svojo spokojno in osveščujočo samoto gozdovi. Gordovi, iz katerih je pred 30 leti privrela na plan zmaga za tiranega ljudstva ter vizija boljše, pravičnejše, bolj človeške prihodnosti.

Tri desetletja je prihodnosti so že za nami. Postala so kot vse, kot večerjajni dan, kot bomba na slovenski šol, zgodovina, ki odpira današnjost in njenemu snovanju ter delu za jutrišnji in pojutrišnji dan vprašanje za vprašanjem. «Kako je z nekdanjim vizijo?» se sprašuje 30-letni danes. «Zbledela je in ni ji mogoče vrniti nekdanje barvitosti brez korenitejšega boja», pravijo eni. «Njeno uresničevanje se je zakasnilo v času, a je neizbežno. Treba je le budno, neznansko budno čakati», pripominjajo drugi.

To so predvsem tisti, ki so na lastni koži okusili grenko dvajsetletje med obema vojnama, podoživljali krvave boje, ki bi izbrisali to dvajsetletje, ter užili opojnost zmage. Današnje dogajanje, ki ga pri nas, v zamejstvu, označuje glasno, razvito prebujanje ravnost tistih sil, ki so jih za ceno tolikšnih žrtv in krvi strili pred 30 leti, podoživljajo ti ljudje z različnimi občutki, toda v vseh je še vedno živa pravičnost, da branijo vsaj pridobljeno.

Kako pa je z vsemi tistimi, ki na sredo ne vedo po lastni izkušnji, kaj pomenijo zapori, konfinkacije, taborišča, mučenje, rinitosovo olje, krvavi spopadi ob rešitvi strojne in pokanjanju bomb? Rodili so se in dosegli v tisti tako pričakovani prihodnosti svojih očetov in dedov, v letih, ko bi morala biti vizija njihovih očetov in dedov že stvarnost.

Mladi rod zori in se oplaja na izkušnjah starejših rodov, obenem pa svojo podedovano politično kulturo spreminja, obnavlja in oblikuje z novimi spoznanji, ki jih posreduje spremeni, najočnejše se stvarnost. V to stvarnost se kot najpomembnejši oblikovalci družbene in politične kulture uvrščajo šola in institucionalizirane organizacije in ustanove, kot so politične stranke, prosvetna in športna društva itd. V tej konstelaciji dejavnosti, ki je v življenju naše narodnostne skupnosti še posebno razgibana, rastejo novi rodovi. Okuženi s potrošniško logiko zapadnega sveta po eni strani ter postavljeni pred neizpodbitna zgodovinska dejstva po drugi, se večkrat s težavo izognejo nevarnosti, da bi jih protislovje ne pahnila v amorfnost in pasivnost.

30-letnica osvoboditve slovenskega naroda, družbene demokracije in zmage nad fašizmom, ki jo tisti del Slovencev, ki je ostal pod Italijo, proslavlja v vseh drugačnih družbenih, političnih in gospodarskih okoliščinah, ter preostali del Slovencev, ki se jim v socialističnem, samoupravnem družbenopolitičnem sistemu nekdanja vizija boljše prihodnosti vse bolj uresničuje, mora biti zato za nas tudi priložnost za temeljit premislek o tem, kako bomo v bodoče opajali in razširjali kulturo, ki je meja ni mogla in je ne bo mogla razdvojiti, in ob tem politično, kulturno, na podlagi katere bodo novi, sedanjí in bodoči rodovi, nadaljevali in posredovali tradicijo NOB, gradili bodočnost naše narodnostne skupnosti ter boljše in bolj človeške družbene odnose.

Najprej premislek o vlogi naše šole, tiste, proti kateri se še danes, po 30 letih, zaganja srd protijugoslovanske in protislovenskih sil v službi šovinistične reakcije. Vsi smo pripravljeni braniti svojo šolo, moramo pa jo tudi preobraziti. Današnja šolska mladina in dober del njenih vzgojiteljev je mrzlo resnično bombnih eksplozij neposredno spoznala šele danes, ob znamenitem bombnem atentatu na svetoivansko šolo, morala pa bi jo globlje razmisлити med šolskimi klopmi, med učnimi urami. Često pa se dogaja, da so narodnosvobodilna borba ter narodnostni in razredni boji pred njo in po njej, še vedno «tabu» ali skoraj.

Vse šole, od osnovnih do višjih, so dolžne proslaviti 30-letnico osvoboditve in NOB, kateri gre prvenstvena zasluga za obnovitev teh šol na osvobojenih ozemljih ter celo na tistih, ki so bila še okupirana. Proslaviti 30-letnico pa še ne pomeni samo kratek govor ali zbirna recitacija v razredu, pred tem ali onim spomenikom, v Ržarni. Potrebno je predvsem globoko utrditi zavest o tem, kaj nam ti spomeniki predstavljajo danes, ko je potrebnih še veliko naporov za doseg boljših življenjskih pogojev za naše ljudstvo. To pa pomeni obenem odprtje šole družbenemu dogajanju in okolju, kar je postalo veliko lažje dosegljivo z ustoličenjem novih zbornih organov ter z bodočo ustanovitvijo šolskih okrajev v okviru pooblaščenih odredb o šolstvu, ki predstavljajo kljub svojim pomanjkljivostim ter nezadovoljivemu reševanju potreb slovenske šole, korak naprej na poti demokratizacije šolskega sistema.

Drugi pomembni dejavnik so naše kulturno prosvetne organizacije. Osvobodilna borba je postavila nove temelje za razvoj napredne ljudske kulture. Že med borbo so se izoblikovale smernice te kulture, ki so se ob zmagi utrdile in razširile. Naša prosveta je poklicana, da te smernice in vrednote razširja in napreduje. Naša društva, ki so nastajala v dobi narodnega osvoboditve, ki so kljubovala najhujšemu nasilju ter ob osvoboditvi oživila svojo dejavnost, so tista jedra, iz katerih raste poročstvo za naš narodnostni obstoj in razvoj. Mnogižien in zavzet pristop ljudi, zbranih okrog teh jeder, ki proslavljajo 30-letnico osvoboditve, je najzgodovnejši dokaz življenjskosti naše skupnosti, ki istovestno načela današnjega boja za svoje narodnostne in družbene pravice z načeli narodnosvobodilnega boja. Naloga ljudskoprosvetnih organizacij je, da bi ta načela z vero v samooblikovalne sposobnosti naroda še z večjo verno plodila in utrdila predvsem med mlajšim rodom.

DUSAN KALC

TEŽKO NASLEDSTVO GENERALA LOEHRA

Smeri prodora 4. armade po osvoboditvi Bihača

Sovražnik je moral zaščititi položaje v smeri Karlovac-Zagreb, s tem pa je nekoliko zanemaril smer proti severozapadu

V začetku decembra 1944 je sovrážnik občutil udarno moč dalmatinskih enot in spoznal nevarnost, ki so jo predstavljale za njegovo globlje zaledje. Zato je general Loehr takoj po padcu Knina namenil 104. divizijo v dolino Une, vendar pa je bila šele v drugi polovici marca 1945, po neuspehu nemške protiofenzive v zapadni Madžarski, poslana s področja Drave v Bosansko krajino. Kljub temu je to bilo še pred začetkom ofenzive IV. armade. Sovražnik torej še ni poznal krvave kninske lekcije, in po njej ter po porazu pri Mostarju v februarju 1945, ni smel več dvomiti v borbeno moč dalmatinskih enot. Iz vrste zaplenjenih dokumentov je razvidno, da je med svojimi izpadmi na osvobodeno področje Like v prvi polovici marca, zbral dovolj podatkov o grupiranju IV. armade. Kljub temu pa je bil prenešen, če že ne s samim napadom, pa prav gotovo z njegovo težo in tudi s trenutkom, ki je bil zanj izbran. Številni nemški zajeti oficirji so potrdili, da jih je napad IV. armade presenetil.

Medtem ko je sovražnik držal svoje glavne sile na fronti na Krbavskem polju, da bi IV. armadi preprečil prodor v smeri Slunja in Zagreba, ga je glavni udar IV. armade zadel v dolini Une. Zaradi tega so bili praktično uničeni vsi deli njegove 373. divizije, s čimer je bila obramba Bihača zanj kompromitirana, ker je ostala brez posadke in ker so bile istočasno poražene tudi njegove sile v smeri Lapca. Neki del v neredu vržene prav do Drenovače. Istočasno je bila 392. divizija preganjan s Krbavskega polja v svojo oporišča v zapadni Liki. Tako je bila odprta pot proti Zagrebu, ki je pred napadom IV. armade bil v središču sovražnikove pozornosti in za katerega obrambo je bil poverjen XV. planinski korpus.

Toda glavno sovražnikovo skro je predstavljala obramba Bihača. Da bi organiziral obrambno linijo pri Lapcu in Neblju, je na hitro opotegnil svoje sile s severozahodne fronte Bihača. Toda vse manevriranje ni pomagalo, ker je IV. korpus JA že 21. marca prebil njegovo zunanjo obrambo pri Izaciču, kar je povzročilo veliko paniko med njegovimi vrstami. Usoda Bihača pa je bila že

Položaj dne 20. marca 1945 ob začetku nemške ofenzive na južni del enot 9. korpusa na Banjski planoti, v Čepovanski dolini in na Trnovski planoti.

PRIPRAVE ZA VSTAJO OBOROŽENIH ENOT KOMANDE MESTA TRST

Gosta kurirska mreža je povezovala vse niti organizacijske strukture KMT

Kako so se komandant Rudi Greif - Martin, Branko Babič, Morana in kurirka Zvezda rešili sredi mesta - Spomin Franca Čehovina - Rada na tragični dogodek v Lonjerju

Iz nekega poročila novega sekretarja Obkoma Borisa Kraigherja, ki nosi datum 22. marca 1945, je razvidno med drugim, da so tega dne razširili Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte, Pokrajinski narodnosvobodilni odbor pa da bodo jutri (23. marca) ter da bodo dva člana POOF poslali — zaradi bližajoče nemške ofenzive — s posebnimi nalagami v okrožja in enega od teh na oporišče pri Trstu, ali po možnosti celo v Trst. Nadalje je v poročilu rečeno, da je stanje v Trstu razmeroma dobro, da se je enotna or-

ganizacija komunistične partije že močno utrdila, da pa bo treba v glavnem, s pomočjo množičnih organizacij za Italijane, pritegniti v večjem številu srednje sile.

V poročilu je nadalje rečeno, da bodo osnovne oblike, s katerimi bodo zagrabili širše plasti, ustanavljanja skupnih slovensko-italijanskih odborov tudi v okrajih in to na temelju linije, ki jo bo dal skupni plenum delegatov slovenskih in italijanskih organizacij. Tako ti do bili nekatere zoročke, iz katerih bi lahko razvili prve oblike bodoče oblasti. Ti odbori naj bi razvili široko aktivnost predvsem na osnovi CLN. Same množične organizacije mladine, žena, Delavske enotnosti, narodne pomoči, Rdečega križa itd. ne morejo zajeti srednjih slojev dovolj v širino. S to linijo bo odšel na oporišče za Trst Babič z radio postajo, za njim pa bo prišel še Duje.

Štoka je Babiču sporočil 23. marca, da partijska organizacija mora dela, vsi pa čutijo potrebo obnoviti vse množične organizacije. Odnosi z italijanskimi tovariši so bili najboljši in razširili so Okrožni odbor Osvobodilne fronte. V ladjedelnici so pripravljali stavko zaradi znižanja mezd. Do stavke potem ni prišlo, ker je vodstvo ladjedelnice po posvetovanju z Rainerjem delavskim zahtevam ugodilo.

Na sestanku celice KP v tržaški ladjedelnici so 24. marca poudarili, da bi koristilo le reakciji, če bi vodili razredno politiko in boj in da se morajo zato tesno okleniti Osvobodilne fronte, komunisti pa morajo v Delavski enotnosti vplivati na množice z zdravimi principi. Zelo je treba paziti na reakcijo, ki hode razbiti enotnost slovenskih in italijanskih partizanov. Zanimivo je tudi njihovo mnenje o CLN, o katerem pravijo, da se nanj ne bodo ozirali, ker ga množice ne priznavajo.

O CLN so imeli svoja mnenja tudi nekateri tržaški okrajci. Tako je 25. marca pisal na primer 2. okrajni komite, da jim organizacija CLN eni ravno zelo nevarna, ker njeni člani niso organizatorji, pač pa samo vroče glave, postavljene na vplivna mesta in mislijo, da bodo imele vpliv na mase ob zlomu.

Okom je 26. marca sporočil, naj na pripravljalnem shodu za konferenco italijanskih množičnih organizacij postavijo na dnevni red organiziranje orožnega odpora proti okupatorju v obliki skupne italijansko-slovenske antifašistične fronte pod vojaškim vodstvom 9. korpusa. V mestih z mešanim prebivalstvom naj organizirajo plenum predstavnikov vseh slovenskih in italijanskih organizacij, ki se aktivno bori proti okupatorju. Govorijo naj o popolnem uničenju italijanske fašistične oblasti in o zgraditvi nove in da je treba «v smislu jugoslovanske vlade in Togliattijeve izjave postaviti tudi vprašanje vrnitve pokrajine».

Med svojimi najbolj zaupnimi kurirji omenja tov. Čehovin tudi hišnega gospodarja pri Rupnikovih na Ferlugih, ki je zato, da je lahko o-

pravljaj kurirske posle, pustil celo službo. Ker je bil že nekoliko starejši tudi ni bil tako sumljiv in je Čehovinu zelo koristil.

Iz pisanih spominov, ki jih je zapustil nedavno umrl komandant KMT Rudi Greif - Martin, tudi iz vemo kakšno zanimivo podrobnost o težki in odgovorni nalogi kurirke. Med drugim omenja aratacijo kurirke KMT Marte, kar se je sicer zgodilo v decembru. «Bili smo zelo v skrbeh, kaj bo nastalo iz tega — piše Greif, Marta je vedela za naš radiododajnik in bal smo se, da nas lahko izda, če bi jo mučili. Prekinili smo oddaje, skril aparat in se vsi odselili iz svojih stanovanj. Vsi v štab komande mesta se je nastanil pri nekem delavcu pri Sv. Anni. V tem smo čakali, kar se bo zgodilo. K sreči pri Marti niso našli nobenega materiala. Mučili so jo sicer z električnim tokom, vendar dekletu ni ničesar izdalo. Po štirinajstih dneh so jo spustili iz zaporja, mi pa smo se vrnili v svoje stare postojanke. Marta je seveda bila s to aratacijo onemogočena, pa smo jo poslali nazaj v Vipavsko dolino.»

Zsredine marca je drugi dogodek, ki ga opisuje Greif, ki sicer ni neposredno povezan z delovanjem kurirke, pri katerem pa je bila prisotna štabna kurirka Zvezda. Kar ta dogodek zgornje osvetljuje, v kakšni nevarnosti so bili takrat ilegalni delavci. Vendar je Marta seveda bila s to aratacijo onemogočena, pa smo jo poslali nazaj v Vipavsko dolino.

Med svojimi najbolj zaupnimi kurirji omenja tov. Čehovin tudi hišnega gospodarja pri Rupnikovih na Ferlugih, ki je zato, da je lahko o-

VZPOREDNO Z OFENZIVO NA SEVERNI DEL

Ofenziva na južni del ozemlja Devetega korpusa

Hudi spopadi med 20. in 26. marcem pri Colu, na Banjski planoti in v Trnovskem gozdu

Prejšnjo nedeljo smo opisali prvi del nemške ofenzive proti enotam 9. korpusa na Gorenjskem in Cerkljanskem. Vzoredno je potekal tudi drugi del ofenzive proti južnemu delu osvobodjenega partizanskega ozemlja in proti enotam 9. korpusa, ki so se zadrževale na področju Banjske planote, Čepovanske doline in Trnovskega gozda. Za ta del ofenzive je sovražnik zbral okoli 23 tisoč mož, največ v sklopu bojne skupine «Blank», s katerimi je že 20. marca obkrožal in napadal sektor Banjske planote, Trnovskega gozda in Vojskega, katerega je branilo v operativnih enotah korpusa vsega komaj kakih 3.000 borcev po naslednji razporeditvi:

na ŠENTVIŠKI PLANOTI je bila 157. brigada «Guido Piccelli», ki je

imela opravka s sovražnikom iz Soške doline: na sektorju VOJSKEGA so se z deli nemške bojne skupine «Blank» in drugimi enotami, ki so izpadle iz Idrije, borile Gregorčičeva brigada, 156. brigada «Bruno Buozzi» in udarna četa 31. divizije.

pred COLOM je najobčutljivejši položaje držala Bazoviška brigada, ki so ji na pomoč poslali še 3. bataljon Vojkove brigade; na sektorju TRNOVEGA sta na črti Krnica - Trnovo - Zavrh zadli položaje Prešernove in Gradnikove brigade;

na BANJSKI PLANOTI pa sta sovrážnikove napade zavračali Vojkova brigada in 2. brigada NO.

20. marca je bilo na teh bojiščih sorazmerno mirno, ker je sovrážnik šele izvajal priprave za

napad proti severnemu delu partizanskega osvobodjenega ozemlja. Kljub temu je pokalo na vseh straneh, najhujše pa pred Colom, kjer so v naslednjih dneh divjali najhujši spopadi in kjer je bil tudi teren kaj malo pripraven za obrambo.

21. marca je imela pred Colom spopade Bazoviška brigada, vendar njen izpad proti Gozdu in Kolku ni uspel v celoti. Do hudih bojev je prišlo tudi pred Trnovim in na Banjski planoti, kjer pa sovražnikov pritisk ni uspel. Najuspešnejši je bil nastop gradnikovcev proti sovražniku, ki je prodiral s tanki od Grgarja proti Čepovanu.

22. marca so borci Bazoviške brigade zavrnili sovražnikov izpad proti Sinjemu vrhu in iz Vipavske doline proti Otlici. Tega dne so zavezniška letala bombardirala Col. Na Banjski planoti so se boji nadaljevali ves dan, vendar brez bistvenih sprememb. Na drugih sektorjih je bilo sorazmerno mirno.

23. marca je sovražnik že navsezgodaj sprožil napad na položaje Bazoviške brigade z močnim topovskim in minometalskim ognjem in uspel zabiti klin v položaje Vojkove brigade, s čimer je začel ogrožati tudi enote na Sinjem vrhu. Partizanske enote so se umaknile proti Otlici. Na drugih sektorjih se ni zgodilo nič posebnega.

24. marca je prišlo do odločilnih bojev na trnovskem sektorju, kjer se je Nemcem po krvavih spopadih posrečilo prebiti obrambo Prešernove in Gradnikove brigade. Sovražnik je izvajal najhujši pritisk proti Prešernovi brigadi, ki jo je po silovitih topniškem obstreljevanju s Sv. Gore, Ravnice in Grgarja napadalo kakih 1500 mož ob r-porji petih tankov. Brigada se je branila, a se je morala končno umakniti v notranjost Trnovskega gozda. Hkrati pa je kakih 600 sovražnih vojakov napadlo 2. bataljon Vojkove brigade in 1. bataljon Gradnikove brigade, ki je bil na skrajnem desnem krilu. Bataljona sta se morala umakniti iz Podgozda in v Zavrho. Po vsem tem se bataljoni Prešernove, Vojkove in Gradnikove brigade znašli v silno nevarnem položaju, ker so v notranjosti gozda izgubili terensko prednost za obrambo, razen tega pa je sovražnik uporabljal tudi že preizkušeno taktiko bočnega prodiranja v gozdu.

Zelo hude, toda uspešne boje, je tega dne vodila Bazoviška brigada pred Colom, kateri sta prihitela na pomoč dva bataljona Gradnikove brigade. V protinapadu je 2. bataljon Bazoviške brigade ponovno zavzel strateško pomemben Sinji vrh. Manjši spopad je imel tudi Gregorčičeva brigada na sektorju Idrija - Spodnja Kanoljina.

25. marec. Po hudih bojih, do katerih je prišlo prejšnjega dne na trnovskem sektorju in pred Colom, je postalo spet mirnejše. Sovražnik je očitno pregledoval Banjsko planoto in severni del Trnovskega gozda, hkrati pa se je uterjeval v osvojenih naseljih. Prešernova in Vojkova brigada, katere en bataljon je bil pred Colom, sta zasedli položaje med Lokvami in Malo Lanzo z nalogo, da preprečita sovražnikovo prodor iz Lokve proti Predmeji in tako zavarujejo glavino 9. korpusa, ki se je branila pred Colom. Med borci, ki so bili obkroženi v Trnovskem gozdu, je nastopilo hudo pomanjkanje hrane. Dostop v Vipavsko dolino je bil nemogoč, saj so četniki in domobranci po vseh vseh pod Trnovskim gozdom imeli postojanke, vasi na širšem območju Trnovskega gozda — Otlico, Predmejo, Vojko.

Isti dan je sovražnik že v prejšnjih svojih ofenzivah teljiljo izbral v požal. Zavezniki so sicer 25. marca s štirimi letali odvrli v Rizo, margarine, soli in čaja, toda to je bilo za toliko tisočev ljudi le kaplja v morje. Omeniti je treba še, da so tega dne zavezniška letala napadla sovrážnikove postojanke v Sv. Luciji, Idriji, Ajdovščini, na Trnovem in na Colu ter na cesti Ajdovščina - Col zažgala dva sovražnikova kamiona.

26. marec. Na sektorju Trnovega, Lokve in Banjske planote se je sovražnik še vedno utrjeval v novih postojankah in se pripravljaj na nadaljevanje napada proti Mali Lazi in Predmeji. Do zelo hudih bojev je prišlo na sektorju Sinjega vrha. Pod sovražnim pritiskom je kota prišla ponovno v sovražnikove roke, toda se za dolgo. V nočnem napadu je bil Sinji vrh ob pol dveh ponoči spet v rokah ruskega bataljona Bazoviške brigade.

Vsi ti boji so stali sovražnika precejšnjih žrtv, vendar pa je dolgotrajna obkoljevalna ofenziva izprala tudi partizanske sile. Medtem ko je sovražnik dobival lahko stalne okrepitve in si pomagal s kvizilinskimi enotami, je bilo število borcev v brigadah korpusa vedno manjše, utrujenost vedno večja in z njo tudi lakota. Štab korpusa je bil prisiljen vreti v boj vse sile in v svojih odsekah je zadržal le najmanjše število ljudi. Toda najhujši del sovražnikove ofenzive je šele sledil.

Prirejeno po knjigi Stanka Petelina «Osvoboditev Slovenskega Primorja»

Srečanje tržaških aktivistk

Prejšnjo soboto so se v Gregorčičevi dvorani zbrale na družabnem srečanju nekdane aktivistke tržaškega okrožja. Zal niso bile vse, saj marsikateri ni več med živimi, nekatere prebivajo sedaj daleč od našega mesta, druge pa morda niti niso pravčasno zvedele za srečanje. Obujale so spomine na čase pred 30 in več leti, govorile pa so tudi o današnjem razmerah in o boju za narodnostne pravice zamejskih Slovencev

PRIČEVANJA IN SPOMINI OB 30-LETNICI OSVOBODITVE

ZGODILO SE JE 21. MARCA ZJUTRAJ ŽE OB SVITU SVOBODE

Legenda o šestih neustrašnih borcih v obkoljenem lonjerskem bunkerju

Po junaškem boju so padli Pavel Petvar-Pavle, Angel Masten-Radivoj in Edvard Antonič-Stojan, rešili so se Albert Dovgan-Vinko, Danilo Pertot in Ivan Otočan - Padel je tudi domači terenec Danilo očec Andrej

21. marca pred 30 leti v zgodnjih jutranjih urah so colliottijci obkolili Lonjer in po izdajstvu zalotili v bunkerju šestorico pripadnikov VDV. V spopadu so trije padli, trije pa so po srečnem naključju rešili. Padel je tudi domači terenec, oče enega izmed borcev v bunkerju.

Dogodek je močno pretresel najprej vso vas, naglo pa se je vest o njem razširila med vsemi aktivisti na Tržaškem. Obenem z vestjo o smrti treh oziroma starih borcev, se je razširila tudi vest o njihovem junaškem boju, ki je kmalu prerasla v legendo o junakih lonjerskega bunkerja.

Sedaj ko poteka 30 let od takrat je prav, da še enkrat obnovoimo, kako so se potekali dogodki tistega turobnega jutra. O tem nam pripoveduje je Santina Pertot roj. Biščak s partizanskim imenom Urša, žena padlega terena Andreja Pertota in mati borca Danila, ki se je rešil iz ognjenega pekla. Njeno pripoved smo tako zapisali:

Dne 21. marca 1945 so colliottijci obkolili vas Lonjer že ob 2. zjutraj. Okrog 5. ure se je odpravil sin Cveto, da bi odjedel nekaj hrane v Trst. Kmalu se je vrnil, ker je opazil, da je vas obkoljena: «Mama, obkoljeni smo!» je sporočil. Santina se je odpravila na dvorišče po nekaj «špic», da bi zakurila. Colliottijci so bili že pri hiši in silila je, ko je neko rekel: «Qua ze casa de Danilo». Pospadli so jo po stol in začeli s spravevanjem.

Za njo je prišel na vrsto Danilo očec Andrej Pertot. Spravevanje se je nadaljevalo. Drug za drugim so prihajali na vrsto.

Andreja Pertota so spraševali pred vsem o sinu Danilu. Po zaslišanju ga je peljal nek policist k bunkerju na Novi cesti (sedaj Bazoviška) pri Rastu. Ker pa je bil bunker prazen, sta hitro odpravila in se vrnila v Lonjer.

Okrog 10. ure so odjedali Andreja k bunkerju v Lonjerju in zahtevali, naj ga odpre. Ker je vedel, da je v njem tudi sin Danilo, tega ni hotel storiti. Policiji je rekel: «Jaz ga nisem delal in tudi odprl ga ne bom.»

V bunkerju so bili: Pavel Petvar-Pavle iz Dutovej, Albert Dovgan - Vinko iz Brkinov, Danilo Pertot iz Lonjerja.

Angel Masten - Radivoj iz Vojšice, komandant grupe.

Edvard Antonič - Stojan iz Nabrežine, Ivan Otočan iz Vlasicev pri Kanfanaru in Istri.

Colliottijci so začeli streljati. Ko so v bunkerju slišali streljanje so se pripravili za borbo. Sklenili so porabiti vse strelivo, postreliti čimveč fašistov in končno ustreliti še sebe, če ne bi bila možna rešitev.

Pavle je vrget proti izhodu bombo. Prva je sabotalna. Pavle, ki je hotel prvi iz bunkerja, je stopil nanjo in je bil takoj mrtve. Bomba je ubila tudi Andreja. Danilovega očeta, ki je še vedno stal ob vhodu.

Zadnja sta se prebijala iz bunkerja Danilo, ki je moral takoj ob vhodu preko očetovega trupla, in Ivan za njim.

Bežala sta po njivah proti potoku. Ivan se je na njivi skril za kup gnoj. Tam je bil ranjen v roko, ker so streljali za njima. Danilo pa je tekel do potoka in po njem proti Sv. Ivanu k teti Kristini Pertot. Bil je bosc, zato je prosil teto za copate. Dala mu je na razpolago kar je imela, a vse copate so bile premajhne, zato je nadaljeval pot bos. Tekel je proti Draščici. Potem ga je dohitel tudi Ivan. Prav takrat je prišla mimo neka ženska iz Padrič. Danilo jo je vprašal, kam je namenjena. Povedala mu je, da gre v Trst. Rekel ji je, naj se takoj vrne in obvesti terena v Padričah, da je tu ranjeni partizan, ki ne more hoditi. In naj pripelje s seboj zdravnika. Tako se je tudi zgodilo.

Danilo se je zadržal nekaj dni v Padričah pri Mariji Grgič (pri cerkvi). Bil je zelo živčen. Z Drašče je gledal tudi očetov pogreb. Hotel se je ustreliti ker je izgubil očeta in ker se je bal, da bo izgubil še mamo. Komaj so ga pomirili. Po nekaj dneh počitka je nadaljeval pot proti Vrhovljam.

Okrog 13. ure se je borba v Lonjerju končala. Iz Dopolavora, kjer so morali čakati vsi vaščani, so poklicali tri moše: Lovrenca Žerjula (očeta učitelje Vere), Andreja Lavrenčiča in že pok. Antona Čoka. Peljali so jih k bunkerju, kjer so ležali mrtvi partizani. Morali so jih umiti in položiti v vrsto, pod glavo pa so jim dali tram. Tam so jih morali pustiti vsem na ogled «kakšni so banditi».

Vrnili so se v Dopolavoro. Policija je še enkrat vse legitimirala. Sumljivi so morali ostati tam, ostale so poslali domov. Med temi poslednjimi je bila tudi Santina. Tisti, ki so ostali v Dopolavoru so jo prosili naj bi jim domači kaj prinesli.

Santina se je čudnimi občutki vračala domov. Toda uganjanja je bilo kmalu konec. Pred vrati hiše jo je čakal policist in ponovno odpeljal v Dopolavoro. Šele zvečer okrog 20. ure so vse skupaj odpeljali v Kolonjo (kamor se je policija iz Ul. Bellosguardo preselila bo bombardiranju). Ves dan so bili brez hrane, le do-mačinka iz Dopolavora jim je dala nekaj mleka, kar je pač imela pri hiši.

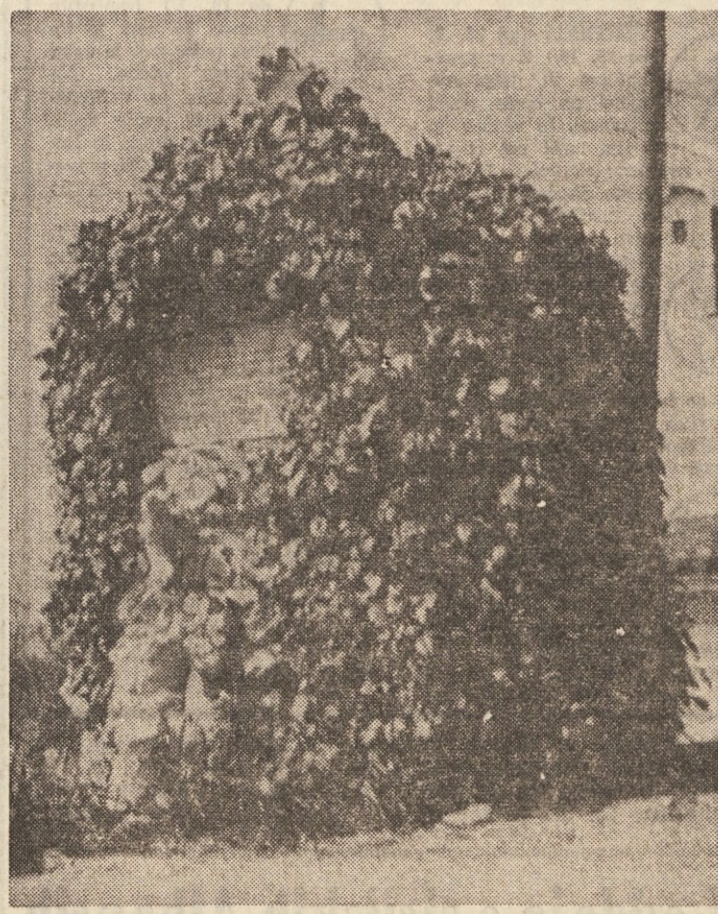
V Kolonji se je zopet začelo zasliševanje. Prvi je prišel na vrsto pok. Slavko Čok, po domače Pušarjev. Sledila mu je Antonija Barovina, po domače «pri Borovinovi». Tretji je bil Rudolf Čok, oče Milke Kjudrove. Med jetnikami je bila tudi Neva, ki so jo silno mučili. Izpahnili so ji kosti na rokah, jo obesili in ji s cigareto žgali ustnice, da so ji močno otekle. Hoditi dolgo ni mogla. Ko je hotela na stranišče, jo je morala spremljati Santina, da ji je pomagala. Santina je tudi zahtevala zdravnika. Res so ji ga poslali. Sevi je bil dosti roke med desico, da novi je ki dosti vsaj deloma poravnale. Ta zdravnik jim je dal tudi tablete proti glavobolu in naročil naj ga pokličejo, če kaj potrebujejo.

Pri zaslišanju so vprašali Santino, če je bila Pavlova kurirka, in ji zabijevali naj nikar ne tači, ker je mož Andrej že vse priznal. Santina je odločno zanikala, da bi kaj vedela. Za moža, za katerega se ni vedela, da je mrtve, je rekla, da ve še manj kot ona.

Pozneje so jih prepeljali v Koroneo, strašili pa so jih, da jih pošljejo v Rižarno. Le Neva je ostala v Kolonji in so jo še naprej mučili.

Po izjavi Santine Pertotove je tedaj padlo v Lonjerju 25 fašistov in 4 partizani.

Svoje mrtve so colliottijci odpeljali na vozu, pokrite z rjuho.

Spomenik padlim pred lonjerskim bunkerjem

PO OBRONKI DOBERDOBSKEGA KRASA

Po dobrem desetletju fašističnega zapora prvo srečanje z borci Tržaškega bataljona

Od Ronk mimo Selc do Jamelj in dalje proti Vojščici - Pet mrtvih italijanskih partizanov na pokopališču v Selah na Krasu, med njimi poveljnik čete Armando Miniussi

Jutro je, vlak vozi počasi, toda vztrajno, po ravnini med Mestrami in Tržičem. V kupeju zaslišim nedolga slovensko besedo, ki je leta in leta nisem bil vajen. Na obzoru, proti vzhodu, se začnejo vzpetine našega domačega Krasa.

December 1943. Vračam se v domače kraje po dolgih letih zapora. Dilema: ali naj nadaljujem pot do Gorice, kjer bi se moral javiti na kvesturi, ali pa izstopim na postaji v Ronkah. Dilema je bila pravzaprav le namišljena, saj sem že prej sklenil, da ne bom šel v Gorico, temveč bom poiskal zvezo s terenskimi delavci v Ronkah, da bi prišel čimprej do kake partizanske enote.

Dobro se spominjam tistega pol-dneva, ko sem izstopil v vlaku na severni postaji v Ronkah. V oči me je drgnjenjem plašcu in z zavojem pod pazduho sem se napotil v središče naselja, morda malce boječe, ker bi me lahko ustavila kaka patrolja esesovcev, ali pa italijanskih republikancev, ki so že začeli razsajati v spodnjem Posočju. Ustavil sem se v gostilni sredi naselja ter si naročil izdatno kosilo: 32 lir me je stalo, vstevši odrezek živilske nakaznice.

Kam sedaj? V stranski ulici sem pobral starejšo gospo za naslov, ki mi ga je v zaporu posredoval tovariš in prijatelj; naslov njegovega očeta. Imel sem srečo, saj sem bil že v tisti ulici.

V tedanji razmerah je bilo večsih težko dobiti stike z ljudmi, ki so bili povezani z osvobodilnim gibanjem: provokatorji so se vrivali

barja, ki mu je povedal, da so je prejšnji dan šli esesovski skrozi vas ter pokosili s tovnjakov pet italijanskih partizanov «Tržaškega bataljona», ki so se zadržali v bližini naselja.

Pet mladih ljudi leži v mrtvašnici s prestreljenimi glavami in prsi. Med njimi je tudi poveljnik čete Armando Miniussi. Moj spremljevalec pozdravlja svoje pokojne soborce s stisnjeno pestjo ter prisega, da jih bo maščeval. Morda je v njem nekoliko romantike, toda prizor je vseeno pretresljiv ter globoko sega v mojo dušo, ki še ni vajena vojnih grozot, razmesarjenih trupel, krvi, zmleženih lobanj.

Pozno popoldne, ko je bila že trda tema, je prišel osrednasteten mladenič, ki me je na kolezu odpeljal v Selca pod prve obronke doberdobskega Krasa. Spet sva v vaško gostilno in tedaj sem presenečen obstal: mladeniču se je odprl povrhnjak in za pasom sem zagledal dva revolverja. To je bilo prvo moje srečanje z enim od borcev tedanjega «Tržaškega bataljona», ki so ga sestavljali pripadniki italijanske narodnosti, po večini delavci iz tržiških ladjedelnic. No, reklo se mu je bataljon, toda v resnici je bil le vod, ki je šel v decembru tistega leta komaj nekaj več kot 40 moških. Razdeljeni so bili na tri čete, ki so vse operirale v neposredni bližini Tržiča. Ronk in drugih naselij z italijansko ali mešano govorečim prebivalstvom. Bataljon je bil ostanek večje enote, «proletarske brigade» iz Tržiča, ki je sodelovala v bojih na Goriški fronti, kjer je doživela skupno usodo drugih enot ob prodoru nemške divizije «Prinz Eugen».

Mrzlo hladno jutro: izza kraške vzpetine nad Selcami se nebo počasi rdeči. Pred hišo moj spremljevalec vprega konja v voz. Vidim še, kako spravlja v dvojno dno kakih 25 pušk. Odrineva po cesti proti Dobrodoju, se izogneva vasi že prej ter prideva do Jamelj. Tu je najbolj nevarna točka najine poti, saj lahko iz Trsta ali pa iz Gorice privozi po glavni cesti nemška kolona, ali motorizirana patrolja. Vse gre no sreči in slabo uro pozneje sva že v Selah na Krasu.

Vaško pokopališče s mrtvašnico. Nikoli ne bom pozabil prizora, ki se mi je nudil trenutek po pozneje. Spremljevalec je tik pred pokopališčem srečal domačega gro-

Gosta kurirska mreža je povezovala niti KMT

(Nadaljevanje s 6. strani)

kakih 50 m od vhoda. Zagledal sem stražarja, ki je korakal sem in tja pred vrati in kar spreletelo me je, ko sem pomislil, kaj nas čaka za temi vrati.

V trenutku sem sklenil postaviti na kocko vse. Sklonil sem se, kot da si hočem popraviti vezalke na čevljih, tako sem zostal za korak in se vrget od zadaj na Nemca, ga vrget na tla in začel bežati. V tistem hipu je začelo pokati za menoj. Streljal je Nemec, ki je vodil deske. Bežal sem, kolikor mi je bolela noga dopuščala in obenem štel strele. Vedel sem, da v pištoli ne more biti več kot sedem nabojev. Ko jih je izstrelil, sem se kar oddahnil, saj sem vedel, da ne bo imel več časa, da bi pištolo znova napolnil. Nisem v prvo stransko ulico, Nemec pa molče za menoj. Še danes ne vem, zakaj ni vpil, verjetno je bil preveč presenečen.

Pred seboj sem v tem trenutku zagledal neko žensko, ki je nosila torbico oziroma mrežo polno solate in sadja. Zaletel sem se proti njej, jo zagrabil, se obrnil in jo sunil v Nemca, ki me je zasledoval. Žen-

ska je strahovito zakričala. Nemece, ki se je rešil njenega objema, pa je planil name. Skušal me je onesvestiti z udarci s pištolo. Posrečilo se mu je, da me je z njo udaril po nosu. Skušal sem ga onemogočiti. Zbral sem vse sile, ki jih lahko da človeku le borba za golo življenje, in ga vrget na tla. Zgrabil sem ga za lase in ga toliko časa tolkel z glavo ob asfalt, dokler se ni onesvestil. Tedaj sem hitro vstal, strelal še nekaj korakov in zopet zavil v neko stransko ulico in nato m.r.m. kot da se ni nič zgodilo, nadaljeval svojo pot. Šele malč hojo sem začutil, da mi nekaj toplega teče po roki. Bila je kri. Torčje me je le ranilo! K sreči mi je strel samo predril meso na podlahti, česar pa v prvem razburjenju nisem niti občutil. Skrbelo pa me je, kaj je z ostalimi tremi. Upal sem, da jim je v zmeđi uspelo bežati. Naslednjega dne sem zvedel, da smo se vsi srečno rešili.

Krvav kot sem bil seveda nisem mogel v svoje stanovanje, zato sem se odpravil k Vinku. Pri njem sem našel tudi svojo kurirsko Zvezdo. Zadrženo so me pogledali ko sem jim povedal, kaj se mi je pripetilo. Vinkova gospodinja mi je takoj oprala sprajo, jo posušila z likalnikom. mi obvezala roko nakar sem s kurirko odšel na svoje domovanje, kjer sem se takoj spravil v posteljo. Od razburjenosti nisem čutil nobene lakote. Pojedel sem le nekaj žlic večerje. Rana me je sicer skelela, a sem kljub temu zaspal kot ubit. Šele zjutraj sem ves prestrašen opazil, da je kri prodrla skozi obezvo in okrvavila rjuho. Gospodinja nisem mogel povedati, da sem ranjen, ker bi se gotovo preveč prestrašila in mi lahko tudi odpovedala stanovanje. Zato sem se ji zlagal. Povedal sem ji, da sem padel po stopnicah, ko sem se zvečer vračal domov, in si razbil nos, ki mi bil res ranjen od udarca s pištolo, ki mi ga je zadal Nemec. Verjela mi je in me potolažila, da ni nič hudega in da bo še ozdravila rjubo.

Ta dogodek mi je služil kot dobra lekcija, da se poslej nisem več ločil od pištole.

V ta čas pred 30 leti pada tudi več diverzantskih akcij, ki jih je izvedla posebna diverzantska skupina na KMT. Iz nekega povelja KMT, ki nosi datum 30. marca 1945, je razvidno, da je skupina pod vodstvom tov. Gina 23. marca izvedla akcijo v hiši na Ul. F. Severo (Strada Nuova), ki jo je stražil agent policije in v kateri je delovala nekakšna tehnika. Pri tem je zaplenila 10 pušk, dve lahki strojnici in en ciklostil. Predvsem pa pada prav v ta čas znani nemško-polijski napad na izdani lonjerski bunker. Ker je pogovor nanesel tudi na ta dogodek, je tov. Franc Čehovin - Rado oživil svoj spomin na tisti tragični dan 21. marca. Rado je fante, ki so v bunkerju izžubili življenje, poznal, čeprav so bili kosovci operirali ločeno od KMT. Bili so junaki, ki se niso bali ničesar. Preživali so smrt, čeprav so bili sami veseli in življenja polni mladeniči.

Njihova drznost je presegala vse meje. Znano je na primer, da so prišli v kakšno gostilno, si naročili kozarec in pri tem položili kar na mizo svoje barzostrelke in bombe.

Njihov junaški bil in smrt sta se razširila kot blisk in mučno delovala na vse. Med aktivisti in ilegalci je zavladala panika in štab Komandanta mesta je imel precej truda, da je na novo formiral štab sektorskega bataljona. Tov. Čehovin se še dobro spominja, da sta nekaj dni po napadu odšla z Greifom v Podlone in tam imela dolg sestanek z nekaterimi člani bataljona, ki sta bila v hiši, ki je imela še lovnata tla. Komandant bataljona je bil nek Marko.

Toda taki udarci gibanja niso mogli zaustaviti. Boj se je bil naprej in sam zgled padlih borcev je spodbujal druge, da so neustrašeno nadaljevali pot k svobodi.

Prirejeno po knjigi Metoda Mikuža Presled zgodovine NOB v Sloveniji (5. knjiga) po pripovedovanju Franca Čehovina - Rada in po zapisih Rudolfa Greifa - Martina.

ŽIVLJENJE, DELO IN SMRT REVOLUCIONARNEGA DEKLETA

Tigrovka in partizanska borka Lucija Kenda - Cilka iz Loj

Pred vojno je prenašala literaturo preko tolminskih hribov iz Jugoslavije - Zaprtja je bila v Italiji, v Zdravščini in v Trstu - Padla je 30. septembra 1943 pri Trnovem

Ko smo se ob prazniku žena spominjali znanih in neznanih bork za enakopravnost in pravice človeka ter narodov, je prav, da se spomnimo tudi vrliga in revolucionarnega preproste dekleta Lucije Kenda - Cilke iz Loj v Baški Grapi.

Rojena je bila 9. decembra 1901 pri Košanovih v Lojah v Baški Grapi, a njena bojevitost upornost v neki meri izvira iz Ruta, kjer je bila doma njena mati Terezija Kemperle. Živahno in bistro dekle so zaradi obiskovanja šole poslali starši s sedem letom na materin dom v Rut, a se je ob otvoritvi potovalne ljudske šole Temeljine-Loje 1911 vrnila domov.

Ze zgodaj se je vključila v tajno ilegalno organizacijo in razvijala v Baški Grapi obsežno protifašistično dejavnost. Med Kneškimi Ravnam, Knežo, Grahovim, Mostom na Soči in Tolminom je imela vrsto zanesljivih sodelavcev. Pogumno dekle je samo prinášala časopise, letake in knjige z bohinjske strani na Primorsko. Premagovalo je velike fizične napore sedemurne hoje iz Loj v Bohinjo in s težkim bremenom še več na povratku iz Bohinja. Niso jo plašile temne noči, prepadna skalnata pobočja visokih gor, niti nevarnosti obmejnih fašističnih straž, ki so imele gosto posojanje postojanke ob meji. Kljub nevarnostim in oviram je vsak teden pritovarila težko breme slovenske protifašistične literature iz Jugoslavije. Nevaren ilegalni posel je opravljal nad enajst let, vse do napada fašističnih sil na Jugoslavijo. Zadrževala se je v Laškem Rutu pri dobri družini Mali - Kramarjevih, ki so ji večje količine knjig in časopisov z vozom spravili z Bohinjske Bistrice do svojega doma. Poznala je mnoge tigrovce, ki so ji prinášali material na planino Suho, kamor ji je včasih nesel težki nahrbtnik tudi Franc Mali - Kramarjev. Na Jesenicah, kamor so jo vodili tajni opravili, sta ji oddajali literaturo zlasti njena podmeška rojaka Slavko Jelenc in Peter Bizjak - Skala, ki je o Luciji dejal: «Pogumno in vrljo dekle ni poznalo ne napora ne strahu; izročil sem ji velike količine knjig in propagandnega materiala.» Pri nošnji literature čez mejo ji

Lucija Kenda - Cilka

je največ pomagal brat Miha, ki hudo bolan še živatori doma. Poleg njega jo je v temnih nočeh vodil po skrivnih stezah skozi mrežo fašističnih straž in italijanskih vojaških enot ob meji Pologar iz Knežkih Ravni. V njegovi družini je imela zanesljivo zavetišče, da se je po večurni hoji odpočila. Doma v Lojah je s sestro Pavlo in bratom Mihom skrivala material v hlevu in po votlinah na gmajni. Oba sta ji tudi pomagala pri širjenju literature. Večinoma pa je sama nosila zanesljivim sodelavcem po vaseh Baške grape, na Most in v Tolmin. Nekateri so prihajali ponjo do nje v Loje. Tveganje delo je odpravila kljub nujnemu delu na polju in se vračala ponoči po ozki stezi v oddaljene Loje. Za njeno tajno ilegalno delovanje v TIGR sta v Lojah vedela še Angel Smrekar in Julija Šorli, ki je v svoji hiši skrivala in hranila pred fašistično policijo bežeče antifašiste. Lucija jih je z Mihom ali Pologarjem vodila čez Suho v Jugoslavijo.

Z napadom nacifasistov na Jugoslavijo je takoj leta 1941 s svojo aktivnostjo nadaljevala v NOB. Z raznimi pretevezami je zbirala material in denarna sredstva po vaseh Baške grape in okolice Tolmina za partizane. V njeni hiši so bili posostni sestanki aktivistov in zanesljivo zaščiteno partizanov. Njej so skrivali tudi prva partiza-

na v letu 1941 Jožeta Pogačnika iz Podnarta in Maksa Rejca iz Tolmina. Lucija je z vnetim prizadevanjem opravljala terenske in kurirske posle. Poverjena ji je bila Lucijana OF. Iz previdnosti je denar zakopavala na njivi. Za vsak primer je mesto skritega denarja zaupala svoji materi.

Živahno dejavnost pri Košanovih je neki umazani vohlač odavdil policiji. Vojstvo, karinjerji in politična goriska kvestura so 24. februarja 1943 preobrnili Košanovo hišo in hlev od vrha do tla. Našli niso ničesar in niti skrivališča na hlevu, kjer je Lucija nad deset let skrivala nevarno literaturo. Oropali so hišo, odnesli živila in odpeljali živino. Le dveh krav, ki sta bili pred otežitvijo, niso odnali.

Odpeljali so Lucijo in Pavlo, Miha pa je bil pri partizanih. Mati, ki je aktivisti Danici Kogoj pokazala mesto skrite blaginje s tedaj znatno vsoto 4500 lir, je ostala sama in brez hrane. Zatekla se je k sorodništvu. Ropanja po drugih hišah v Lojah ni bilo, pobrali pa so vse odrasle in kmetskih tudi živino. Pri Košanovih sta vojaštvo in policija 4. maja 1941 ponovno ropali in odnesli vse, tudi nepremembno kmečko orodje. Hiša je tako ostala prazna do vrnitve Pavle iz internacije ob padcu fašistične Italije. Lucija, ki so jo odpeljali v Zdravščino in jo vlačili v Trst, v koncentracijsko taborišče Fraschette, nato mesec dni po raznih zaporih nazaj v Trst in spet v Zdravščino, se nikoli več ni vrnila v rojstno vas.

Tu jo je dohitela kapitulacija Italije. Udeležila se je manifestacij v Gorici in med prvimi vzela orodje ter se pridružila partizanom. Junaško je vztrajala na položaju pri Bukovici med nemško ofenzivo na «goriški fronti». Bila je ranjena v glavo in odlojena v bolnišnico v Skriljah. Med umikom na Trnovsko planoto so Nemci njo in ranjenega partizana ubili blizu Trnovskega 30. septembra 1943. Našli so jo domačini in pokopali na trnovskem pokopališču. Pri njej so našli zanimiv dnevnik iz njenih doživljenj po ječah in internaciji. Med haško je bil v naglici sežan z drugim obremepilnim materalom.

TONE RUTAR

Anekdote iz NOB

Prvi voditelj OF v Trstu Oskar Kovačič je leta 1941 nesel v Dornberk nekaj izvodov Dela, glasila KPS in jih izročil aktivistom naj jih razdelijo med napredno prebivalstvo.

Cez teden dni se je vrnil v vas in zagledal tovariša, ki je nemoteno, na trgu, javno prodajal Delo.

Akcija je potekala v najlepšem redu. Fašisti niso o tem ničesar zvedeli.

Kot Krt iz Vrhovelj - partizanski voznik

V naši zadnji nedeljski številki je Lado Ferluga - Cvek opisal, kako so vozili orožje in strelivo iz Vrhovelj do Kolonovca. V spisu je rečeno, da je voz vodil Jože Ravbar, sedaj pa se je oglasil Franc Krt, po domače Gršev iz Vrhovelj, ki je o podvigu dal dopolnjeno verzijo iz katere izhaja, da je voz vodil on sam z lastno vprego. Ravbar pa mu je bil v pomoč s tem, da je hotel nekaj sto metrov pred vozom, da bi ga obvestil o morebitni nevarnosti.

Že v našem uvodnem sestavku pred tremi tedni smo zapisali, da ne bo nič čudnega, če se bodo v opisih dogodkov, od katerih je poteklo že najmanj 30 let, lahko pojavile kakšne pomanjkljivosti in tudi netočnosti, ker se na goli spomin brez dokumentov ni moglo vedno do kraja zanesti. Zato smo tudi povabili vse, ki bi take pomanjkljivosti in netočnosti opazili, da nam to sporočijo, saj je naš najboljši namen, da posredujemo razna dogajanja med NOB kar najbolj točno in v popolno. Tov. Krtu se zato hvaljujemo in ker je že govor o njem, nas še povemo, da je bil med NOB ves čas zelo aktiven in da se živo

Franc Krt

spominja še marsikateri dogodka. «12. oktobra 1943 je bil v vasi sestaneč za organizacijo partizanskega delovanja. Vodil ga je Stanko Marc iz Skopec skupaj z ženo. Mene so izvolili za vojaškega referenta.»

Od tedaj je Franc Krt skrbel v glavnem za prevoze orožja in živeža, večkrat pa je tudi prevajal ranjene partizane in po manj znanih stezah vodil borce, ki so pripravljali zasede, čez dan je pri njegovem delu sodelovalo 5 kurirk iz vasi, ponosi pa je razna opravila izvajal sam. Nekoč je šel pozno ponoči skozi Griže k bratu v gostilno na Fernetih. Malo preden je stopil v gostilno ga je kurirka obvestila, da so v gostilni ustaši.

Nemci so ga zgrabili 18. marca 1944 na postaji v Dolu (Repentabor), kjer je delal kot železničar. Odpeljali so ga v Veliki Dol skupaj z 10 drugimi ujetniki.

«Postavili so nas k zidu - pripoveduje Franc -, da bi nas postrelili. Franc Opel iz Križa se je ozrl nazaj. Videl je, da se Nemci pripravljajo na streljanje in zbežal. Po ne več kot 20 korakih so ga pokosili. Nas so neopričakovano odgnali v Tuhelje in od tam z avtobusom odpeljali v Gorico v zapor.

Kot železničar sem imel nemško dovoljenje za prosto kretanje med Trstom in Gorico. Na podlagi te iz-

kaznice sem se nekako izmazal in po treh dneh se me izpostili, drugih pa nisem nikoli več videl.

Težave sem imel nato še prve dni decembra istega leta. V Vogljah so pri Ninitu Tavčarju (po domače Micnemu) našli tudi mojo partizansko prepustnico. Iz nemškega poveljstva na Proseku so me začeli iskati. Iz Repna je prišel deček, da bi nas obvestil, da iščejo nekega Franca Krt. Iz previdnosti sem se z ženo hitro umaknil v Križ in se domov vrnil komaj po 10 dneh, ko je stvar pomirila. Za majhnega sina, ki je ostal doma s starši moje žene, smo na hitro poskrbeli za družinski list, iz katerega je izhajalo, da je nezakonski.

Franca so malo pred osvoboditvijo ujeti tudi četniki in ga prisilili, da jih je vodil do Gabrova. Hoteli so, da bi se jim pridružil, rešili pa so ga slabi zobje in ne preveč dobro zdravstveno stanje.

Franco Krt je tvorile za partizane prevajal po vsem Krasu, večkrat pa vodil borce po varnih stezah.

Nekaj je varno privedel 86 ranjenih in bolnih partizanov iz Orleka do

Repna. Vračali so se na svoje domove s Hrvaškega.

«Posebno težko je bilo na Repentabor, ker so bili pri Furlanu v gostilni vedno fašisti. Tudi istega večera je bilo polno. Fante sem razdelil v skupine po pet in jih polagoma spuščal naprej po cesti od današnjega bloka do gostilne. Tam so danih desno proti cerkvi, po nekaj sto metrih rebri pa sem na cesti postavil nekaj večjih kamnov, ki so označevali stezo, ki je zavijala na levo proti pokopališču do Cola. Vsi so srečno prišli do Repna.»

Po napadu na Opčine je Franc Krt, kot sicer tudi drugi vaščani, prevajal ranjene partizane v Dutovej, kjer je bila organizirana bolnica. Spominja se tudi napada partizanov na nemški kamion pred gostilno v Dolu. Nemci so zbežali, plen pa je znašal preko 400 pušk. Del tega dragocenega tovora je sam spravil na varno.

Franco Krt ima danes 66 let in živi v Vrhovljah kot železničarski upokojenec. Voz, s katerim je prevajal tako dragocene tovore, je še danes pod lopo in še služi svojemu namenu. K. B.

NOGOMET

V PRVENSTVU D LIGE

DANES LEPA PRILOŽNOST
DA SE TRIESTINA IZKAŽE

Igrala bo s šibkim Dolom - Nevaren nasprotnik Ponziane - Goričani v Lignanu

Danes bodo v nogometnem prvenstvu D lige odigrali deveto povratno kolo, v katerem igra Ponziana spet doma. Triestina in Pro Gorizia pa gresta v goste.

TRIESTINA

Tržačani gredo v goste k Dolu, ki je trenutno na zadnjem mestu lestvice. Ekipa je novinec lige in jo sestavljajo pravi polprofesionalci, ki se po večerurnem delu v uradih ali tovarnah zvečer sestanejo na igrišču na treningu. Predstavniki Dola so dobro začeli natečaj, saj so v zadnji tekmi zmagali z 2:0. V prvih dveh tekah so bili nevarni, saj so v prvih dveh tekah zmagali z 2:0. V prvih dveh tekah so bili nevarni, saj so v prvih dveh tekah zmagali z 2:0.

Torej, Triestina ima danes možnosti, da pokaže kaj zmora. Razumljivo je, da se domačini ne bodo z lahako predali, kajti potrebujejo lahko predložitveno tekmo. Tržačani se morajo posebno izkazati v napadu, ki letos ni izpolnil pričakovanj. Širijo se že govorice, da tehnični vodja, bivši mednarodni sodnik Sbardella, že premišluje o rešitvi tega vprašanja in namerava pripeljati v Trst levo krilo Montebellune Cimentija. Vendar za polovico solastništva tega nogometaša zahteva Montebelluna kar 50 milijonov, kolikor Triestina verjetno ne bi mogla plačati. Medtem je trener Tagliavini, katerega bo verjetno predsednik Belrosso potrdil tudi za prihodnjo sezono, v tem tednu skrbno pripravil moštvo in predvsem ugotovil formo Fontane II. Ogianna in Tosetta, ki bo v Dolu gotovo igral.

Postava Triestine: Ianza, Lucchetta, Zanini, Fontana II, De Luca, Foresti, Garofalo, Veneri (Marcano), Goffi (Oggian), Tosetto, Dri, računa Tagliavini izbojavo v Doli dve točki.

PONZIANA

Ponziana bo gostila Thiene. Čeprav je ta na spodnjem delu lestvice je edina enajsterica, ki ni ušla v padec v povratnem delu prvenstva. Če pomislimo, da so predstavniki Thieneja v zimskem delu (17 tekem) osvojili le 8 točk, v povratnem delu (8 tekem) pa kar 11 točk, imamo jasno sliko, da je današnji nasprotnik Ponziane v dobri formi. Thiene smo imeli že priložnost v Trstu in sicer v razburilni tekmi s Triestino, ki je bila Tržačanom diskvalifikacija igrišča. Če bi vzamemo odličnega kapetana Bialichia nima nogometašev, ki bi izstopali. Morda bi veljalo omeniti zvezlo Villanova, levo krilo Pitona in «čistilca» Dalle Carbonareja.

Thiene vsekakor ne bi smel delati preglatv razigranih Ponzianov, ki preživijo dobro dobo, čeprav vlada v taboru «modro - belih» zaskrbljenost zaradi govorice o trenerju Russu. V tržaških športnih krogih se namreč vedno bolj širijo vesti, da bo Russo po končanem prvenstvu zapustil Ponziano, ker ima mnogo ponudb od društev iz višjih lig. To so zaenkrat le govorice, a bi lahko postale tudi resničnost. Trenutno ima trener Russo le eno skrb in sicer pripeljati Ponziano čim višje na lestvici, zato računa tudi danes na zmago. Postava bo tokrat nekoliko spremenjena.

V ORGANIZACIJI SPD TRST

ZIMSKE
ŠPORTNE
IGRE 1975

SPDT prireja 9. zimске športne igre 1975 na Krvavcu 30. in 31. marca 1975. Tekmovanja bodo v slalomu, veleslalomu in teklu, veljavnost za doletitev pravok 1975 v alpskih disciplinah (kombinacija slalom - veleslalom), pravok v teklu ter prva dva društva 1975 (češtevke točk pri vseh disciplinah in kategorijah). Poseben prehodni pokal (sedaj v lasti SPD Gorica) gre društvu, ki doseže največ točk pri otroških kategorijah (Baby, Miski in Medvedki). Vpisovanje: v ponedeljek od 9. do 12. v uradu ZSDI v Ul. Geppa 9. Vpisnina 500 lir za mladince in 1000 za člane (roj. od 1956 dalje). Plačana vpisnina potrjuje vps.

Zrebanje bo v ponedeljek od 20. ure dalje na sedežu društva v Ul. R. Manna 29. Objava startnih vrstnih redov bo v sredo, 26. marca, v dnevnem tisku; popravke startnih redov sprejema urad ZSDI Ul. Geppa 9, telefonsko (31119) v četrtek zjutraj od 9. do 12. ure.

Kategorije:
Baby sprint: 63, 67, 66; Miške: 65, 64, Medvedki: letnik 63, Ocibani: 62, 61; Mlajši mladinci: 60, 59; Mladinci: 58, 57; Člani (56, 55... 40); Veterani (1939 in starejši).

Ista razdelitev velja za ženske konkurenco, razen za kategorijo članice: članice (1956... 40), dame (1939 in starejši).

Kategorije za tek: moški - mladinci (57, 58); člani (56 in starejši); ženske: mladince (57, 58); članice (56 in starejši).

na. Januzzi je diskvalificiran, nadomestil ga bo Momo, ki bo s Trentinom sestavljal napadalno dvojico, verjetno bo igral tudi Lenardon, zagotovo pa bo Cattonar spet prevzel vlogo desnega branilca. Vrstna postava Ponziane: Zadel, Cattonar, Cirello, G. Gerin, Del Piccolo, Ravalico, Trentin, Miorandi, Momo, Lenardon (Canazza), Dalle Croce.

PRO GORIZIA

Goričani bodo igrali v Lignanu, kjer domača ekipa preživlja trenutno krizo. Varovanci trenerja Rumianca so v zadnjih šestih tekmah osvojili le dve točki, že tri nedelje pa so ostali prazni rok. To je jasen dokaz, da ekipa Lignana danes ne bo hotela poražena zapustiti igrišča, sicer bi njen položaj na lestvici postal nekoliko neroden. Ta trenutna kriza dela skrbi trenerju in navijačkim Lignana. Ekipa sicer razpolaga z nekaterimi mladimi, obetajočimi nogometaši, kot sta krilca Lovisutti in Beltrami, ter zvezca Gregoratti, ki so obenem tudi člani reprezentance D lige. V zadnjih nastopih so morali odpraviti napadalci in tu bi omenili tržaškega rojaka Cicliuro ter srednjega napadalca Degli Innocentija, ki je s sedmimi zadetki najboljši strelce ekipe.

Pro Gorizia bo zato danes naletela v Lignanu na močan odpor domače ekipe, ki starta na zmago. Trener Pro Gorizie, Franzon, se tega dobro zaveda, a je kljub temu optimisti, saj so Goričani v zadnjih dveh nastopih igrali dobro. Postava moštva ni znana, vendar ne bo mnogo drugačna od one, ki je igrala v prvem polčasu proti ljubljanski Olimpiji.

V 3. AMATERSKI LIGI

Union remiziral

Baxter - Union 1:1 (0:0)
UNION: Vedana, Bonomolo, D'Agno, Vidal, Benčić, Colja, Vicini, Nadišek, D'Agno, V. Paludetto, Attini, 12. Cok, 13. Sartori.

STRELEC za Union: V. D'Agno v 30. min. d. p.
V sredo so podlajnerski nogometaši odnesli iz igrišča le eno točko, toda lahko rečemo, da bi vsaj služili kaj več. Že od prve minute dalje so šli v napad, toda niso utegnili poslati žoge v vrata. V drugem polčasu je Attini za las zgrešil zadetek po kratki podaji Paludetta. Tri minute kasneje je Paludetto spet po podaji kratke D'Agno, kateri je odlično streljal, toda vratar je na srednji odboji. Union je moral čakati za zadetek do 30. minute drugega polčasa, Paludetto je podal Colji, ki je poslal naprej D'Agno, ta je streljal v vrata in dosegel gol. Tedaj je Baxter reagiral in remiziral v zadnji minuti igre. Vsekakor lahko rečemo, da bi Podlajnerski zaslužili oboje točki, saj so imeli igro v rokah skozi celo srečanje.

Prijateljska tekma

Vesna - Komen 2:1 (1:0)
VESNA: Bogatec, Visintin, Sulčić, Kelemenčič, Veržier, S. Tence, P. Kosuta, B. Tence, Čaharja, Bortolotti, Botli, 13. Finotto.
KOMEN: Gulič, Gez, Grmek, Kovčič, Švagelj, Grčič, Ebert, Turk, Žiric, Čenčič, Turk, Kobal, Čuš.

podpirajo
dijaško matice

ŠPORT NA ZNAMKAH

RUANDA

Znamki iz slikovite serije, izdane ob priliki iger v Tokiu: košarka in tek.

To ozemlje je bilo del nekdanje nemške Vzhodne Afrike, leta 1916 pa so ga zasedle belgijske čete. Po končani vojni je ozemlje dobila Belgijanska kraljevina, leta 1962 pa so proglasili samostojno republiko Ruando. Prve samostojne znamke so izšle leta 1916, to je med belgijsko okupacijo.

Ruandski športniki se niso udeležili mnogih važnih športnih manifestacij, kljub temu pa je filatelistična zbirka te države dokaj pestra. Prva serija športnih znamk je izšla ob priliki olimpijskih iger v Rimu leta 1960, ko je bila država še pod belgijsko upravo. Znamke so bile v bistvu znamke belgijskega Konga (Zaire) s preiskom «Ruanda Urundi Projavente». Na znamkah je prikazan tek čez preke, skok v višino, nogomet, met kopja in diska. Dobiček prodaje je šel v korist mladinskih organizacij, oz. dobrodelnih društev. Olimpijska tematika je igrala važno vlogo tudi pri naslednjih izdajah. Tako je leta 1964 izšla prva samostojna serija, ki jo sestavlja kar 8 znamk in blok: tek, košarka, skok v višino, in nogomet. Leta 1968 sta izšli dve seriji in blok za igre v Mehiki. Prva serija je zelo slikovita, saj so poleg športnih dogodkov prikazane stare indijske stavbe, maliki in kipi bogov ter novi predel mehiške prestolnice. Ta znamka pa je izšla samo v bloku. Druga serija nam predstavlja zgodovinski pregled olimpijskih iger. Na znamki za 20 c. so konjski športi in napis Mehika, na znamki za 60 c. sabljanje in Rim, za 80 skok v višino in Berlin, za 38 plavanje in London, na znamki za 60 f. pa skok v višino in Pariz. Seveda so serijo posvetili tudi zmagovalcem raznih športnih panog, tako da so znamke prve serije (za Mehiko) izšle še pretiskane z imenom zmagovalca panoge. Med zmagovalci sta omenjena le dva črna atletičarja, in sicer Neftali Temu (10.000 m) ter Mamou Wolde (maratonski tek). Ta čast je doletela tudi Italijana Klausa Dibiasija in pa jugoslovansko ekipo vaterpola.

Leta 1972 je za München izšla serija osmih znamk. Prikazane so

STRELCI: Bortolotti, Žiric in Canazza.

Vesna je v prijateljski tekmi predhodno izgubila proti Komenu, ki se je izkazala kot telesno dobro pripravljena enajsterica. V obeh moštvih so manjkali nekateri standardni igralci, a vseeno je bila tekma borbena in zanimiva, kolikor je to pač dopuščalo razmočeno igrišče.

Prvi polčas je potekal v znamenju premoči domačinov, ki so prišli v vodstvo in nato še večkrat ogrožali vratarja Guliča. Gostje so se omejevali le na protinapade, ki pa jih je solidni Bogatec vse nevarnosti v drugem delu tekme so »plavali« nekliko popustili, a tega niso znali izkoristiti gostje, ki so morali poraženi z igrišča.

V vrstah Vesne moramo pohvaliti dober krstni nastop Pavla Košute (letnik 1958) in solidno igro branilca Sulčiča, pri Komnu pa pozitiven nastop mladega Žirica.

Sandor

SMUČANJE

NA PIANCAVALLU

Tržaško prvenstvo
preprečil... sneg

Verjetno ga bodo prenesli na 6. april

Lepo število tekmovalcev, ki so se z navdušenjem spravili na pot do Piancavalle, je ostalo globoko razočaranih, ko so organizatorji tekmovalcev zaradi slabega vremena odpovedali. Na tork je bila tekaška tekma med gostim sneženjem (rezultati še niso znani), ki se je nadaljevala vso noč in tudi naslednje jutro, ko se je okrog 9. ure sneg spremenil v gost dež. Med nočjo se je na bralo kar meter snega, tako da so bili avti popolnoma pokopani pod belo plastjo in proge so kazale popolnoma novo lice. Dež in gosta megla sta oparila ostalo, novozapadli sneg je postal lepljiv kot smola, tako da so prireditelji že ob 9. uri napovedali preložitve tekmovalcev (ki bo verjetno 6. aprila). Odločitev je bila pametna in edino pravilna: proga je bila izredno nevarna, poleg tega je bila vidljivost le okrog 8 m. In še to: ob uri starta je bilo od 400 vpisanih tekmovalcev prisotnih le nekaj sto.

ATLETIKA

NA KROSU «5 MLINOV»

Tudi letos

zveneča imena

Kot vsi krosi ne more niti ta povedati tehnično ničesar novega in odličnega. Žal je tudi organizacija tega teka v zadnjih letih slaba. Dejansko vsako leto skušajo poloviti na vseh koncih sveta najbolj zvoneča imena in jih na katerikoli način privedi v start. Organizatorji skuša vsako leto ustvariti bolj kričeče vzdušje, od napovedanih asov pa se jih na koncu predstavi starterju le nekaj. Učinkovitejši bi bil kakovosten tek vsakih nekaj let, z vmesnimi predhodnimi »izdajami« le za domačo konkurenco; očitno pa razpolagajo prireditelji z znanimi finančnimi podporami javnih ustanov, ki razumejo potrebo športa, in nečesto zamudijo prilike. Dejstvo, da obstaja klub, eden FIDAL, le zato, da organizatorji to prireditve, je dovolj zgovorno.

Za današnji tek so med drugimi prijavljeni olimpijski zmagovalec maratona Shorty, svetovni rekordar na 1500 m Baur, Novozelandski Walker in mnogi drugi znameniti tekači.

Jugoslovansko predstavništvo bo letos simbolično in brez možnosti za boljše uvrstitve.

k. b.

V ITALIJANSKI NOGOMETNI A LIGI

V današnjem kolu
kar trije derbiji

Pri Fiorentini zahtevajo navijači odstop Nerea Rocca

Današnja nedelja bo imela za italijanske ljubitelje nogometa na sporedu kar tri derbije: v Rimu, Milanu in Turinu.

Najbolj razgoreto ozračje bo gotovo v prestolnici, kjer se bosta pomerila med seboj »smešana« Lazio in Roma. Srečanje bo tem bolj derbijsko, ker sta obe ekipi s sedmi tekmi na lestvici, saj ima Lazio 28, Roma pa 27 točk. Obenem se bodo v tej tekmi prepletali še drugi interesi. Lazio je namreč na 3. mestu in ima trenutno le točko manj od drugouvrščenega Napolija, ki bo gostoval pri vodilnem Juventus. V primeru poraza Napolija, ki bo gostoval pri slabšem, vendar še vedno nevarnem Cagliariu, bi lahko zmagala Lazio ali Roma temeljito spremenila vrstni red pod vrhom lestvice.

Podoben lahko rečemo tudi za derbi med Torinom in Milanom. Torino ima trenutno 27 točk (in je četrti), Milan pa dve točki manj.

Toda ker bodo to srečanje odigrali v Milanu lahko Turinčani upajo največ na remi, pa še tega bodo verjetno težko dosegli. Njihova zmaga pa bi predstavljala presenečenje.

Še najmanj bo vplival na lestvico tretji derbi današnje nedelje, med Juventusom in Interjem. Juventus vodi, ima trenutno osem točk več kot Inter (ki je na 8. mestu lestvice) in ker poleg vsega igra doma, bo verjetno velika večina tistih, ki stavijo na TOTOALCICO zapisala kar krepko enojko. To pa tem bolj, ker ni Inter premagal svojega sosedo iz Turina že kar več kot štiri leta. Tudi odsotnost Anastasia v tekme ne bo bistveno vplivala.

Med ostalimi tekmami bo zanimivo tudi srečanje »siromašnih sodnikov« med Ceseno in Varesejem. Varese je namreč zadnji na lestvici Cesena pa se tudi otepa izpada.

V podobnem položaju sta tudi Lanerossi in Sampdoria. Med obema je trenutno na lestvici le točka razlike, Genovežani pa so pri tem na predzadnjem mestu razpredelnice.

Florentina ne bi smela imeti posebnih težav z eno najslabših ekip te lige, Ascoliom. Toda v taboru »vijoličastih« je prišlo včeraj do pravega »upora« navijačev, ki so v petek glasno zahtevali, naj vodstvo Florentine odstavi trenerja Rocca. Florentina je namreč že nekaj časa v krizi in ker so zdaj še klubi navijačev poslali še itak ne prevečelo vzdušje v tem florentinskem klubu, bi lahko prišlo tudi do presenečenja, katerega bi bil, seveda, v Ascoliju na vsi moči vesel.

OBVESTILA

SPDT priredi 30. in 31. t.m. avtobusni izlet na Krvavec, ob priliki 9. zimskih športnih iger. Vpisovanje v uradu ZSDI v Trstu, Ulica Geppa 9, tel. 31119, izključno do srede, 26. t.m. Cena posamezne vozovnice je 3.500 lir. Treba je plačati takoj.

ŠAHOVSKA PANORAMA

Letos so se končali že trije veliki mednarodni šahovski turnirji. V Hastingsu je med 16 igralci zmagal češkoslovaški vele mojster Hort pred Vaganjanom (SZ), Sigurjonsonom (Isl.), Anderssonom (Sve.), Beljavskim (SZ), Planincem (Jugoslavija) itd.

V Weiksu Zeeju je bil zmagovalec Lajos Portisch (Madžarska) pred Hortom in Smejkalom (oba CSSR), Kavalenkom (ZDA), Glorigom (Jugoslavija) itd.

Tudi v španskem mestu Orensu je od začetka februarja potekal turnir, kjer je s točko prednosti zmagal danski vele mojster Larsen pred Ljubojevičem (Jug.) in Anderssonom (Švedska) itd.

Šahisti so odigrali vrsto zanimivih partij. Mednje pravo gotovo sodi tudi partija zmagovalca iz Hastingsa, čeprav se je končala z remijem.

HASTINGS 1975
A. BELJAVSKI - V. HORT
Prirca obramba

1. e4 d6, 2. d4 Sf6, 3. Sc3 g6, 4. Le3.

Beljavski se je odločil za manj

15. Lg7: Sg7, 16. De Lb7, 17. f4 Sd7. Ne gre 17... c5 zaradi 18. Lb5+ Kf8, 19. Td8 na 17... b4 pa sledi 18. Dd4: c5, 19. Da4+.

18. Lg2 0-0-0, 19. Sf3 a6, 20. De3 Sb6, 21. Sd2 Se6, 22. Thf1 g5.

Hort ne želi pasivne obrambe in hiti z akcijo.

23. f5 g5, 24. Tf7: Th2, 25. Dg1. K porazu je vodilo 25. Ld4 Td2:1, 26. Td2: Sc4, 27. Td8+ Sd8:1.

25... Thb8, 26. Sc4 Td7, 27. Sc5 Sc5, 28. De5: Thd8, 29. Lf3 Kf8, 30. b3?

(Nadaljevanje na 10. strani)

ODBOJKA

Na medšolskem prvenstvu

Dijaki liceja
F. Prešeren
v polfinalu

V polfinalu odbojarskega prvenstva dijakov tržaških višjih srednjih šol so se uvrstili naslednje šole: Dante, Prešeren, Petrarca in Da Vinci. Ostala dva naša zavoda — Šolski in Zois — pa sta bila, žal, izločena.

Da Vinci — Ziga Zois 2:0 (15:4, 15:7)

To je bilo srečanje dveh neenakih nasprotnikov. Slovenski dijaki so se srčno borili proti veliko boljšim nasprotnikom, toda v odbojki se ne da dosti improvizirati. Barve Da Vincija so branili tudi nekateri odbojkarji, ki igrajo pri mladinskih Arc Line. Na drugi strani mreže pa ni bilo nobenega registriranega odbojkarja. Vse to naših fantov ni zbežalo in v drugem setu so zmagali veliko bolje kot v prvem, ko so le uvideli, da se nasprotniku le da tu pa tam odvzeti kakšno točko. Prav zato zaslužijo etrgovci vsjo pohvalo.

Prvi set je bil končan razmeroma hitro. Italijanski dijaki so igrali stalno s četrim igralcem pod mrežo, kar nasprotniki niso imeli nevarnega napada.

Prva polovica drugega seta pa je bila veliko bolj izenačena. V odločilnih potezih zmaga Da Vincija ni bila nikoli v dvomu.

Prešeren — Volta 2:1 (15:4, 6:15, 17:15)

To je bila tekma velikih preobratov. V prvem setu so dokaj prebrčljivo zmagali dijaki slovenskega liceja.

V drugem nizu je prišlo na igrišče do neverjetnega preobrata. Slovenski dijaki so močno popustili in nasprotnik je zbral točko za točko tako, da je bil rezultat po štirih menjavah servisa 11:1 za Volta. Kodrič in soigralci so pred koncem razliko omilili, toda Volta je stanje zasluženoma izenačila. Pravo vrednost obeh šestek pa smo videli šele v tretjem in obenem odločilnem nizu. Začetna prednost Prešerna (4:0 in 6:1) ni zadostovala, da ne bi Volta povedla ob menjavi igrišča za točko. To je bil tudi trenutek krize v vrstah slovenskih dijakov, saj je prednost narastla kar v enem mahu na 12:7. To je bil alarmni zvonček, ki je licejece dobesedno podžgal in so z nezadržnim kodričem na mreži, ob izdatni pomoči vseh ostalih, izbojevali prestižno zmago slovenskega zavoda.

Izidi ostalih srečanj izločilnega kola:

Navtična šola - Volta 0:2

Lestvica te skupine je naslednja:

Prešeren 2 2 0 4 1 4
Volta 2 1 1 3 2 2
Navtična šola 2 0 2 0 4 0

SKUPINA B

Dante - Oberdan 2:0

Dante - Galilei 2:1

Oberdan - Galilei 2:1

Zmagal je torej Dante (s 4 točkami) pred Oberdanom (2) in Galilejem (0).

SKUPINA C

Petrarca - Šolski 2:0

Galvani - Šolski 2:1

Galvani - Petrarca 0:2

LESTVICA

Petrarca 2 2 0 4 0 4

Galvani 2 1 1 3 2 2

Šolski 2 0 2 1 4 0

SKUPINA D

Da Vinci - D'Aosta 2:0

LESTVICA

Da Vinci 2 2 0 4 0 4

D'Aosta 2 1 1 2 3 2

Ziga Zois 2 0 2 1 4 0

Polfinalni tekmi bosta v torek, 25. marca (vedno v šoli Volta). Para bosta izrečena pred pričetkom srečanja, ki se prične ob 13. uri.

G. Furlanič

ROD MODREGA
TABORNIŠKI
KOTIČEK
GORICA

Brat Medo - Dario Starc Montecchi v Trstu.

Vsi, ki so šli skozi taborniške vrste ob nastanku Rodu modrega vala, se radi spominjajo tedanjih lepih časov. Toda te dni nas je bolešno zadelo, ko nam je vstal v spominu tragično umrl brat Medo - Dario Starc. Bil je član družine Šumečih borov na Proseku - Konovelu. Spominjam se ga kot vedno nasmejanega mladineca, krepkega in pripravljenega, da pomaga, kjer je bilo treba. Bil je tudi predhodnik usmeritve tabornikov na morje. Takrat ni imel Rod svojih jakov in jadric; Medo je bil po budnik prvih taborniških veslaških tekem. Prvi taborniški generaciji bo ostal brat Medo v svetlem spominu.

Orientacijski pohod

Na Jožefovo je goriška četa naše organizacije izvedla orientacijski pohod v okolici Pevme in Oslavja. Na nesrečo nas je pral dež, da je bilo veselje. Kljub temu se nas je kar precej zbralo. Pohod je bil dobro pripravljen in prav vse ekipe so prišle do cilja.

Predavanje

V petek, 21. marca je častnik Bogo Samsa predaval našim starejšim članom ob priliki proslav 30. letnice osvoboditve. Tema predavanja in pogovora: vojaško razmerje sil med NOV, okupatorji in kolaboracionisti. Zbrali smo se kar v stavbi Primorskega dnevnika, v Ul.

Zimske športne igre

Tudi letos se bomo taborniki udeležili Zimskih športnih iger, ki bodo na sporedu 30. in 31. marca na Krvavcu.

Drago Pahor in Milan Pahor

Klammer je s svoje znano v poslednjem smuku še bolj zapletel položaj na vrhu lestvice tega tekmovalca

SPORT SPORT SPORT

SMUČANJE

V VZPOREDNEM SLALOMU

Kasererjeva v finalu premagala Giordanijevo

Ženske so s tem končale tekmovanje za SP (osvojila ga je Moser-Pröllova), moški pa bodo zadnji startali danes

GRÖDEN, 22. — Avstrijka Monika Kaserer je osvojila prvo mesto v poslednjem (vzporednem) slalomu te sezone, ki je veljal za svetovni pokal.

Njena rojakinja Anne Marie-Pröll pa je ta pokal osvojila.
V današnjem vzporednem slalomu je prišlo do precejšnjih presenečenj. Največje je pripravila Italijanka Claudia Giordani, ki je osvojila odlično drugo mesto, le malo pa je manjkalo, da ni verjetno, celo zmagala. Giordanijevo se je namreč proti vsem pričakovanjem ovrstila v finale, kjer je imela po prvem spustu le dve desetinki sekunde zaostanka za Kasererjevo. V drugem spustu je vozila izredno hitro, vendar tudi tvegano in to jo je pokopalo. Potem ko je bila jasno v vodstvu je pri predzadnjih vratih padla in nato upravičeno... zjokala.

Moser-Pröllova je izpadla v četrtfinalu. Kljub temu je osvojila svetovni pokal in to že petič zaporedoma.

Po današnjem tekmovanju na lestvici ni prišlo do večjih sprememb. Le Nadigova in Serrattova sta napredovala na končni lestvici za eno mesto navzgor.

Veliko presenečenje tekmovanja pa predstavlja tudi dejstvo, da je že v prvem kolu izpadla Morerodova.

Lestvica današnjega vzporednega slaloma je bila taka:

1. Monika Kaserer (Av.) 305
2. Claudia Giordani (It.) 199
3. Fabienne Serrat (Fr.) 166
4. Marie Therese Nadig (Švi.) 154
5. Anne Marie Moser-Pröll (Av.) 153
6. Regina Sackl (Av.)
7. Michele Jacot (Fr.)
8. Ingrid Schmid - Gföner (Av.)
9. Torill Fjeldstad (Nor.)
10. Evi Pröll (Av.)

KONČNA LESTVICA ZA SP

1. Anne Marie Moser-Pröll (Av.) 305
2. Anni Wenzel (Liecht.) 199
3. Rolf Mittermeier (ZRN) 166
4. Marie Therese Nadig (Švi.) 154
5. Fabienne Serrat (Fr.) 153
6. Bernadette Zurborggen in Lisa Marie Morerod (Švi.) 151
7. Cindy Nelson (ZDA) 138
8. Monika Kaserer (Av.) 134
9. Christa Zechmeister (ZRN) 127
10. Wiltrud Drexl (Av.) 82
11. Kathy Kreiner (Kan.) 62
12. Irene Eppler (ZRN) 60
13. Claudia Giordani (It.) 31
14. Cristina Tisot (It.) 15

Tekmovanje za svetovni pokal se bo danes zaključilo z nastopom moških v vzporednem slalomu. Glavna favorita za osvojitve tega pokala sta Italijan Thöni in Šved Stenmark, račun pa bi jima lahko prekrizal tudi (sicer specialist za smuk) Klammer.

V šestnajstini finala tega tekmovanja bodo pari startali tako: Thöni (It.) - Grable (Av.), Vest (Švi.) - Roux (Švi.), Ochoa (Sp.) - Pietrogiovanna (It.), Zwilling (Av.) - Grissmann (Av.), Haker (Nor.) - Bruce (ZDA), Jones (ZDA) - Berthod (Švi.), Frommelt (Liecht.) - Gross (It.), Stenmark (Šve.) - Pargaetzy (Švi.), Neureuther (ZRN) - Hauser (Av.), Russi (Švi.) - Cordin (Av.), Bachleda (Polj.) - Hinterseer (Av.), Plank (It.) - Schlager (ZRN), Walcher (Av.) - De Chiesa (It.), Hemmi (Švi.) - Radici (It.), Schmalzl (It.) - Klammer (Av.). Pare so določili na podlagi uvrstitve najboljših 32 tekmovalcev v tekmovanju za svetovni pokal. Ker pa so štirje med temi odsotni, so se Roux, Haker, Neureuther in Radici uvrstili naravnost v osmino finala.

KOŠARKA

25. kolo 1. jugoslovanske zvezne košarkarske lige je prineslo take izide:

Zadar - Beograd 101:77
Jugoplastika - Vojvodina 115:63
Borac - Rabotnički 120:99
Radnički Fot - Istravino 77:72
Tekme Lc. motiva - Olimpija, Partizan - Metalac in Bosna - Crvena zvezda bodo danes.

V kvalifikacijah za 1. zvezno košarkarsko ligo so dosegli naslednji izid:

Železničar - Industromontaža 79:69

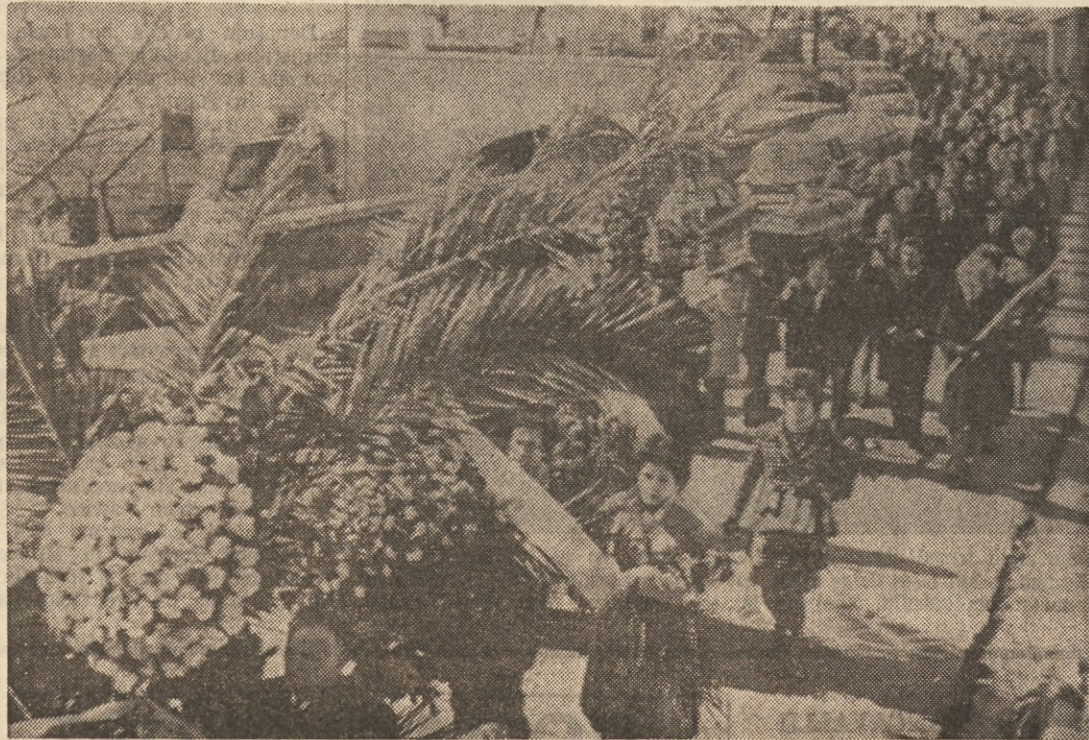
NOGOMET

BEOGRAD, 22. — Sarajevski Železničar je danes v hladnem vremenu pred maloštevilnimi gledalci z golom Jankovića v 78. minuti v prvenstveni tekmi 21. kola premagal Hajduk iz Splita z 1:0 (0:0).

SPDT obvešča, da bo vpisovanje za 9. ZSI 75 v ponedeljek, od 9. do 12. ure na sedežu ZSSDI v Trstu, Ul. Geppa 9, v torek od 20. do 21. ure v Ul. Geppa 9 (v klubu) in v sredo od 19. do 20. ure prav tako v Ul. Geppa 9 (v klubu). Zrebanje bo takoj po 20. uri na sedežu društva. Startni sezname bodo objavljene v petek ali soboto v dnevnem tisku.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Poslednje slovo od Sergija Pečarja

V žalnem sprevedu, ki mu ni bilo kraja, smo včeraj spremenili na njegovi zadnji poti Sergija Pečarja. Družini, vaški skupnosti in našemu kolektivu, tovarišem in prijateljem ga je smrt ukradla nenadoma, sredi dela ter priprave na spominsko svečanost, ki bo danes v Lonjerju.

Nesteti venci so prekrili svežo gomilo na katinarskem pokopališču, na griču, po katerem brije burja, s katerega pa ti oko tudi zajema širok pogled na domačo vas, na naše mesto, na morje in Istro. Na pogreb so prišli domala vsi domačini iz Lonjerja in s Katinare, predstavniki SKGZ, Založništva tržaškega tiska in Primorskega dnevnika, SPZ, Združenja vojnih invalidov NOB, partijskega združenja ANPI, delegacija Zdruga borcev NOB iz Kopra, zastopstvo tržaške federacije KPI, predstavnik državnega odbora PSI, vodstva Slovenske skupnosti, predsednik svetovanske rajonske konvulze, v kateri je pokojni Sergij Pečar zastopal KPI, predstavniki prosvetnih in sportskih društev ter gospodarskih organizacij s Tržaškega in Koprškega.

Ob odprtem grobu se je v imenu vaščanov najprej poslovil od Sergija z ganljivimi besedami Lucijan Malan, ki je dejal: «Bil si nam zgled, kako je treba delati in se boriti ne samo za družino in domačo vas, ampak za vso našo narodnostno skupnost».

Jože Koren je prinesel poslednji tovariški pozdrav in izrazil globoko hvaležnost kolegov iz uprave, članov uredništva Primorskega dnevnika, tiskarjev in ostalih nameščenecv Založništva tržaškega tiska. Dejal je: «Prav nič ne pretiravam, ko pravim, da smo imeli malo takih ljudi, kot si bil ti, ljudi, ki bi tako globoko nosili v sebi čut dolžnosti in odgovornosti do glasila, ki je s svojim predhodnikom že med vojno in potem prvo po osvoboditvi označevalo slovenskim ljudem svobodo slovensko besedo, ki smo ji spet priborili pravico enakopravnosti z drugimi jeziki v boju, v katerem si tudi ti dal del samega sebe.» Prikazal je Pečarjevo marljivost, za vzpostavitev in navezanost na Primorski dnevnik in pripomnil: «Sele ko nas zapuščajo naši starejši sodelavci, tovariši, spoznavamo, kaj in koga izgubljamo. V svoji človeški površnosti se za njihovo življenje tega ne zavedamo».

Predsednik SKGZ Boris Race je prikazal Pečarjev lik, delo in zaslug. Rekel je: «Z vami sorodni-

ki žalujemo vsi, ker je nastala velika vrzel tudi med nami. Velika vrzel za sam Lonjer, ker se je v korist vaše skupnosti toliko angažiral, toda ta vrzel sega daleč izza hiš domače vasi.» Omenil je, da je Sergij Pečar nastopil službo v upravi Primorskega dnevnika pred 27 leti in jo vestno, marljivo opravljal do svoje smrti, ker se je zavedal, kako je potrebno, da naš slovenski človek vsak dan iz borbene tiskane besede črpa moči v neprestanem boju za svoj narodni obstanek. «S spoštovanjem se spominjamo tudi njegove doslednosti in zvestobe. Nikoli ni pozabil na cilje, ki so ga pred 32 leti privleli med aktivne borbe proti nacifašizmu. Dobro se je zavedal, da se v vsem povojnem času razmere v družbi, v kateri živimo, niso spremenile in da je še danes pravilna pot, na katero je svoj čas stopil».

Utrnila se je solza tudi na licu starega, prekaljenega borca, ko so v poslednje slovo, v zadnji pozdrav dragemu tovarišu zapeli žalostinko «Prečuden cvel...»

Sergij, naj ti bo lahka domača gruda. Hvaležno se te bomo spominjali.

DANES NA OBALI

KINO

KOPER: ob 10.00 — ameriški: VELIKA PARADA KOMEDIJE;
ob 16.00 in 18.00 — ameriški: GRAJSKI STOLP;

PROTIFAŠISTIČNI ODBOR OBČINE DOLINA

pod pokroviteljstvom občinske uprave

razpisuje

ob 30-letnici osvoboditve

za učence osnovnih šol, dijake nižjih in višjih srednjih šol s stalnim bivališčem v občini Dolina nagradni natečaj na temo DOLINSKI OBČANI V BOJU PROTI NACIFASIZMU in za socialni napredek. Spise, risbe in likovne izdelke sprejemamo do 10. maja 1975 v uradnih urah na županstvu.

Prispevke bosta ocenili dve komisiji strokovnjakov (literarno - zgodovinska in likovna).

Odbor vabi k polnoštevilni udeležbi vso učečo in študirajočo mladino in priporoča tako staršem, novoizvoljenim šolskim organom kot učnemu osebju, da mlade vzpodbujajo in jim pomagajo pri sestavljanju prispevka za natečaj z nasveti, informacijami in priporočanjem.

Najboljši pisni, risarski in likovni prispevki bodo nagrajeni, vsak udeleženec natečaja prejme spominsko diplomu.

IZREDNA VELIKONOČNA PONUDBA

pri **veleblagovnici** **DESPAR**

GUŠTIN — VELIKI REPEN

Poleg tedenske ponudbe DESPAR:

SODČEK DASH samo za 3.690 lir

Semensko olje	Grah Despar
Pilastro 1 liter	400 gr
Testenine iz trde pšenice	Koruzna moka za polento
Despar 500 gr	230 " — 205 "
Prepečenec Despar trojni	340 " — 295 "
Mineralna voda Staro 1 liter	100 " — 70 "
Oranžada Pilastro 1 liter	190 " — 150 "
	Ceneno meso za juho Kg. 1.100 " — 770 "

VEDNO SVEŽE MESO OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA!

OB 16. URI V PRVAČINI

Danes peti koncert v okviru revije «Primorska poje 75»

Nastopili bodo tudi zamejski zbori s Proseka-Kontovela, Boršta in Štmarva

Danes bo na vrsti peti zborovski prireditve v okviru revije «Primorska poje 75». V Prvačini bo namreč nastopilo deset pevskih zborov, med temi tudi trije iz zamejstva. Koncert bo ob 16. uri s sledečim sporedom:

Piranski oktet
Emil Adamič: Završki fantje, Franc Marolt: Barčica, Vinko Vodopivec: Žabe.

Krminski slovenski oktet - Plešivo
Vodi: Ferdinand Simčič, Jakob Aljaž: Pridi Gorenjc, Vinko Vodopivec: Pobratimija, Anton Foerster: Planinska.

Moški zbor Štmarver
Vodi: Gabrijel Devetak, H. V. Vogrič: Lahko noč, Ciril Pregelj: Dobro jutro, Blaž Potonik: Dolenski napitnica.

Mešani zbor «Slovenec» - Boršt
Vodi: Drago Petaros.

Luka Kramolc: Kje so tiste stezice, Josip Klemenčič: Oj pogledite ptičke, Radovan Gobec: Pesem o svobodi.

Moški zbor «I. Cankar» - Marčize
Vodi: Verjanko Babič, Makso Pirnik: Smrt v Brdih, Lojze Bratuš: Kraguljčki, Janez Kuhar: Jutri gremo v napad.

Mešani zbor «Sloga» - Jelšane
Vodi: Anton Čekada, Vinko Vodopivec: Poljske rože, Anton Nedved: Nazaj v planinski raj, Matko Brajša: Krasna zemlja Istra milo.

Moški zbor Bukovje
Vodi: Fani Milavec, Vinko Vodopivec: Na poljani, Pavel Šivic: Ana pesmica s paške, Makso Pirnik: Smrt v Brdih.

Vodi: Just Marušič.
Matija Tomc: Teče mi vodica, Vinko Vodopivec: Jaz bi rad ru-dečih rož, Janez Kuhar: Jutri gremo v napad.

Mešani zbor - Divača
Vodi: Edi Race, Franc Cigan: Zdaj je pomlad, Ubald Vrabec: Dober večer ljuba dekle, Anton Nedved: Nazaj v planinski raj.

Moški zbor «V. Mirka» - Prosek-Kontovel
Vasilj Mirka: Šumi, potok šumi, A. Dimitrov: Sopot robkaje dihanje, Radovan Gobec: Božur je vstal.

● Na sedežu krožka «Salvenin» bo jutri ob 18.30 konferenca - razprava na temo «Zgodovinsko središče Trsta». Predaval bo avtor načrta za uređitev zgodovinskega središča arh. L. Se-merani.

2

PONUDBA

popusti: do 40 na vse razstavljeno pohištvo, do 15 na vse pohištvo po naročilu ugodni plačilni pogoji poleg

JAMSTVA ZA RESNOST

UL. SETTEFONTANE 62 UL. MADONNINA 18

ORMU UDINE-VIDEM

Razstavišče Cormor

A75

XI. RAZSTAVA STROJEV in KMETIJSKIH PRIDELKOV

27. MAREC - 6. APRIL 1975